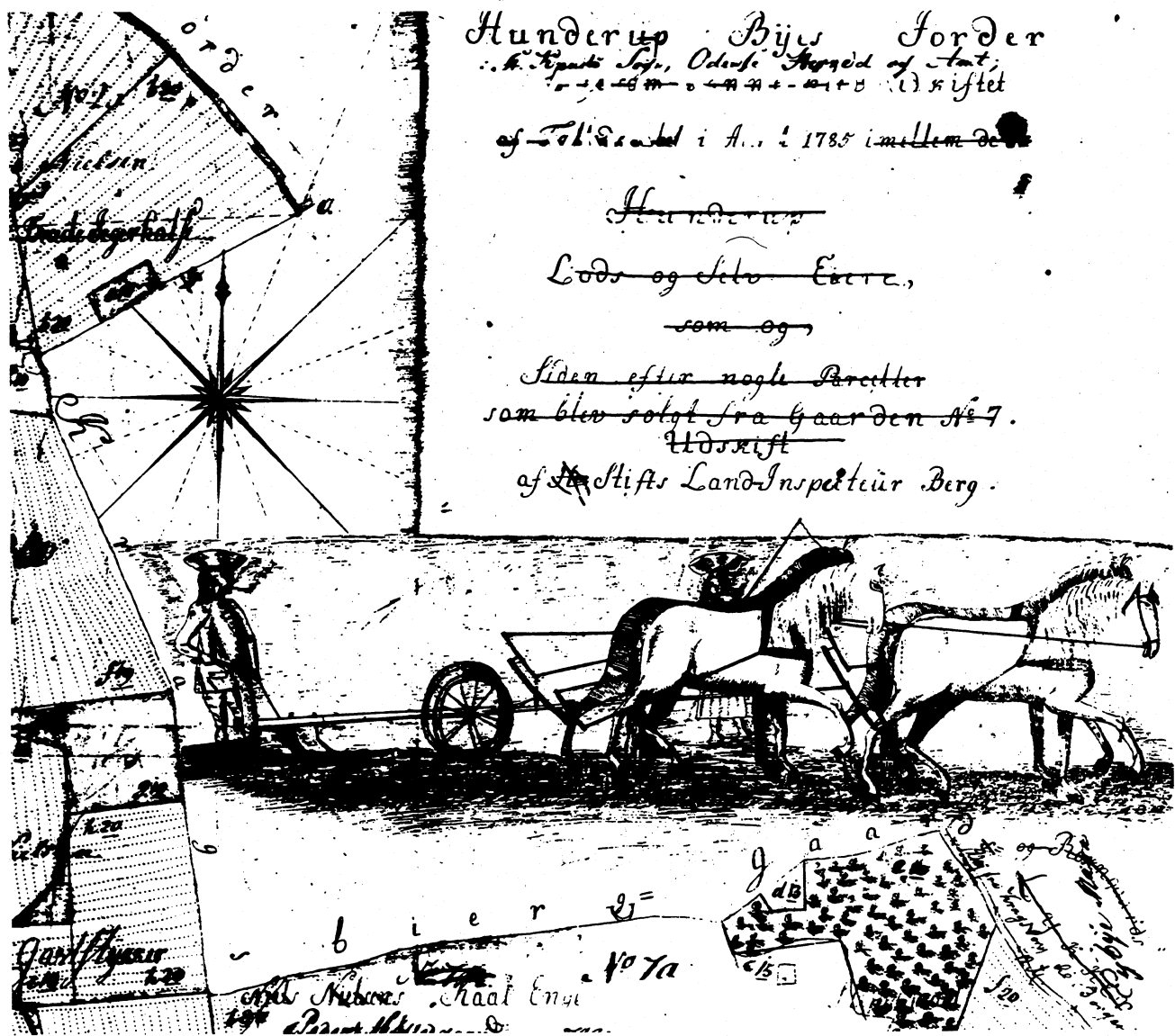

LANDSBYREGISTRERING I FYNS AMT

Historiske forhold

RYSLINGE KOMMUNE

FYNS AMTSKOMMUNE

Udvalget for teknik og miljø

1983

Indhold

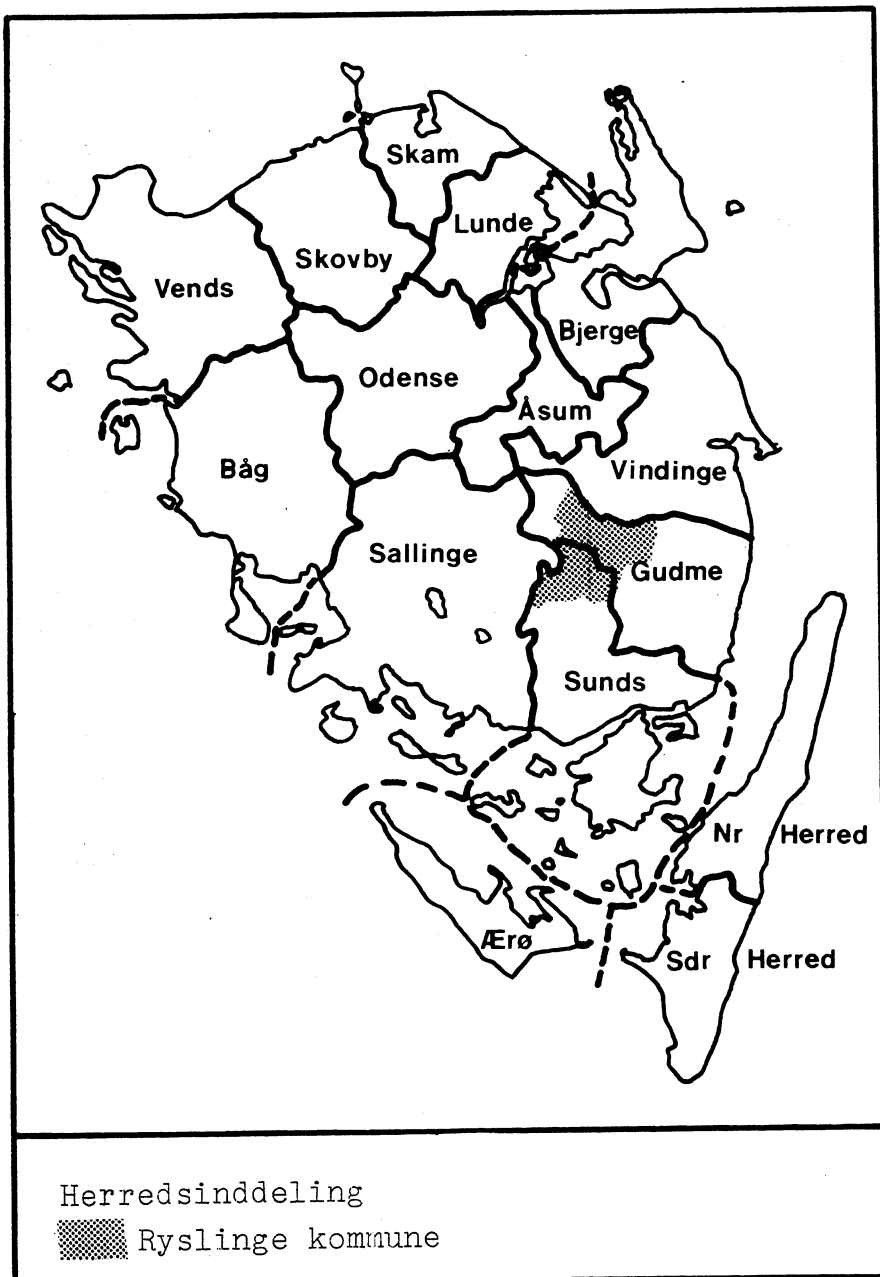
	Side.
Indledning	2
Herredsbeskrivelse	3
<u>Gislev sogn</u>	
Fjellerup	11
Gislev	23
Holme	35
Lamdrup	47
Ravndrup	59
Sandager	71
<u>Kværndrup sogn</u>	
Egeskov	83
Gultved	95
Kværndrup	107
Trunderup	119
<u>Ryslinge sogn</u>	
Lørup	131
Ryslinge	143

INDLEDNING

Denne rapport indeholder en undersøgelse og vurdering af de kulturhistoriske interesser i landsbyerne i Ryslinge kommune.

For så vidt angår en nærmere beskrivelse af undersøgelsens baggrund og tilrettelæggelse samt forklaring til de anvendte skemaer og kort, henvises til rapporten LANDSBYREGISTRERING I FYNS AMT - FORELØBIG ORIENTERING, 1983.

GUDME OG SUNDS HERREDER - bebyggelsesudvikling 1500 - 1900.

Ryslinge kommune omfatter dele af Gudme og Sunds herreder. For at kunne sammenligne de enkelte landsbyers ressourcemæssige og udviklingsmæssige forhold bringes i det følgende en beskrivelse af bebyggelsesudviklingen i de to herreder fra år 1500 til år 1900.

GUDME HERRED

Af det 24.395 ha store herred var i 1682 opdyrket 42% mod et gennemsnit for hele Fyn på 47%. Herredet er da også præget af store skov- og mosestrækninger. Allerede i Kong Valdemars jordbog fra 1200-tallets begyndelse deles herredet op i en bygd "uden (for) skoven" (det vil sige Gudme, Brudager, Oure bygden) og en bygd "oven (for) skoven" (det vil sige Ringe, Ryslinge bygden). Sidst i 1500-tallet omtaler biskop Jacob Madsen den kæmpestore "Dungskov", der strakte sig fra Gislev sogn 3 mil mod syd til Svendborg. I præsteindberetningerne fra 1571 omtales da også "skovhuse" i Hesselager, Gislev, Ringe, Gudbjerg og Oure sogne. Ude i kystskovbæltet blev der ligeledes i 1500- 1600-tallet plads til en vis ekspansion, mest i form af fiskelejer.

Den østlige del af herredet har overalt trevangsbrug, medens Ryslinge og Ringe sogne har former for alsædebrug. De skovprægede sogne (Brudager, Gudbjerg, Gislev og Ringe) har opdykningsprocenter fra 30 til 39%, medens de kyst- og slette prægede sogne når opdykningsprocenter fra 48 til 56% (Svinninge, Øksendrup, Langå, Hesselager, Gudme, Oure, Vejstrup).

Herredet takseredes i 1684 for 3.643 tdr. htk. og i 1844 tilsvarende for 3.899 tdr. htk. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt. Gårdene i herredet var således hårdt skyldsatte.

I 1806 beskrives herredet som det sletteste og fattigste i Fyn. Hvor jorden er leret falder den sid, kold, gruset og stenet, på andre steder gruset og banket. Det hele strøg fra Nyborg til henimod Svendborg var en havreegn, det mest forsømte parti af landet. Til den mådelige jordbund og et slet jordbrug kom tilmed en mådelig udskiftning

og på mange steder i 1806 endnu slet ingen. I Svindinge, Langå og Øksendrup sogne var fællesskabet endnu ikke ophævet i 1806, og andre byer var kun udskiftede godsvis.

Herredet består af 12 sogne og bortset fra Brendeskovgårds overførsel fra Sunds til Gudme herred i 1500-tallet synes der ikke at være tale om grænseændringer.

Endnu på reformationstiden havde herredet et meget betydeligt indslag af selvejergårde, nemlig 30%. I Ryslinge, Gislev, Svindinge, Gudbjerg, Vejstrup og Oure sogne lå selvejerprocenten endog over 40%. Blandt andet som følge af kronens frasalgs af gårde var selvejerprocenten omkring år 1600 nået ned på 14%, og i løbet af det følgende århundrede forsvandt de næsten totalt (i 1664 er de få selvejere regnet under kronens gods). Ved reformationen fandtes to betydelige adelsgodser i herredet, nemlig Glorup og især kansler Johan Friises Hesselagergård, hvorunder hørte hele Hesselager sogn og birk samt store mængder strøgods, herunder Mullerup gård og gods.

Omkring år 1600 var Glorup, Rygård og Hesselagergård (stort set) enebesiddere i deres sogne. Hertil kom i 1660 Mullerup og Tidselholt/Vejstrupgård i henholdsvis Gudbjerg og Vejstrup sogne. Blandt de ialt 13 hovedgårde i 1664 ragede Glorup langt op med sine 120 tdr.htk. hovedgårdsmark. Mullerup, Hesselagergård og Broholm havde mellem 70 og 100 tdr. hovedgårdsmark, medens hovedparten af de resterende var ganske små. Omkring år 1800 var Glorup stadig det dominerende gods. Det hørte nu til stamhuset Moltkenborg (Glorup -Anhof-Rygård godser), der var enebesiddere i Svindinge, Øksendrup og Langå sogne. I alt havde stamhuset mere end 900 tdr.htk. bøndergods. Blandt de øvrige godser når kun Broholm over 500 tdr.htk. bøndergods, medens Hesselagergård havde 350 tdr.htk. bøndergods.

I 1802 var der kun 61 selvejergårde i herredet, de fleste i Gislev og især Ryslinge sogne, idet Tøjstrup og Krumstrup godser var udparcellerede. Også Boltinggård, Lammehave og Vejstrupgård var i færd med at frasælge deres bøndergods. I 1850 var halvdelen af herredets gårde og huse overgået til selveje, men herefter forløber udviklingen trægt. Endnu i 1895 var 230 gårde og 388 huse i fæste. Mange af disse var dog arvefæsteheder. Overgangen til selveje forløb således som helhed sent i herredet.

Antallet af gårde er svagt vigende i 1600-tallet formentlig som følge af hovedgårds-ekspansion. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i 1800-tallet med 1/5. Hustallet i 1600-tallet ligger i underkanten af det normale (der mangler en række jordløse huse i matriklerne). Omkring 1805 var der ved at være ligevægt imellem gård- og hustallet, og i løbet af det 19. årh. ekspanderede hustallet i normalt omfang, ligesom befolkningstilvæksten er af normal omfang. Gårdene var i 1684 i gennemsnit forholdsvis små, nemlig 5,7 tdr.htk. mod 6,3 tdr. for Fyn som helhed. Det tilliggende dyrkede areal var også noget mindre, nemlig 29 tdr. land mod 32 tdr. land for Fyn som helhed.

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1684			117	25	268	105	212	38
1850	349	500	fastere		326	547		
1890	466	1445	fastere		230	388		

STATISTIK

Areal: 24.395 ha, heraf opdyrket 1682: 42%.							
Tønder hærtorn	1664	1688	1844	1903			
	5700	3643	3899				
Bebyggelsesenheder:							
		1571	1684	1684	1805	1850	1895
Gårde:		591	597	571	579	675	696
Huse:			168		532		
Huse m/ jord:				71		847	1140
Huse u/ jord:				121		200	693
I alt:			765	763	1111	1722	2529
Størrelsesfordeling i tønder hærtorn: (bøndergårde)							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1664	70	237	277	8,6			
1684	199	294	64	5,7			
1850	248	380	34	4,5			
1895	369	291	23	4,0			
Folketal:							
		1787	1845	1901			
Voksne:							
Børn:							
I alt:		6476	10368	13875			

SUNDS HERRED.

Af det 28.392 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 39%, hvilket ligger markant under det fynske gennemsnit på 47%. I 1806 konstateredes det da også, at egnen omkring Svendborg mere udmærkede sig ved at være en smuk skovegn end ved en frugtbar jordbund.

Fra Kirkeby over Hvidkilde til Fåborg strakte sig et overdrev bestående af sten, lyng og bregner, medens småøerne Tåsinge, Thurø, Strynø og Drejøl udmærkede sig ved gode bygjorder. I skovbygdsogne som Stenstrup og Kirkeby blev jorderne drevet i alsædebrug, medens herredet i øvrigt havde trevangsbrug. De indre skovbygdegne Kværndrup, Stenstrup, Lunde, Kirkeby og Tved havde i 1688 opdykningsprocenter så lave som 27-33%, medens de tre Tåsinge sogne havde fra 49-52% opdyrket jord. Tåsinge prægedes i øvrigt af et meget kompleks dyrkningsfællesskab, hvor ejerlavsskellene som hovedregel først fastlagdes ved udskiftningen.

Herredet ligger fordelagtigt for handel bl.a. med skovprodukter og allerede i middelalderen klager Svendborg by over ulovlig handel fra øboernes side. I 1700-1800-tallet blev især Tåsinge (Troense) og Thurøl vigtige søfartslokaliteter. Fiskeriet siges i 1806 at indbringe mere end 1000 rdl. årligt på Tåsinge, ligesom man på småøerne med flid udnyttede tang som gødning.

Af Sunds herreds i alt 16 sogne er de 10 placeret på Fyn, medens Tåsinge har 3 sogne. De tre resterende sogne Drejøl, Thurøl og Strynøl er alle opstået som selvstændige sogne i 1500-1600-tallet.

Udskiftningen af baroniet Lehn (Hvidkilde, Lehnskov og Nielstrup godser) beskrives i 1806 som fortræffelig. De udflyttede gårde blev bygget af brændte sten i tre længer. Bønderne måtte siden selv bygge den 4. længe. Også på Tåsinge (stamhuset Thorseng) forløb udskiftningen godt. "På intet stamhus i Danmark, hvor fæstegods gives, har ejerne så kendelig sørget for deres gods vel som her" (1806).

Småøerne tilhørte allerede i 1200-tallet kronen og vedblev hermed frem til krongodsudlæggene i 1600-tallet. I 1329 afhændede kong Christoffer II Tåsinge, men fra 1387 kom (størsteparten af) øen samlet under hovedgården Kærstrup (Valdemarsslot) atter under kro-

nen. I løbet af 1400-tallet kom Kærstrup len (incl. selvejergårdene) imidlertid på Odensebispens hænder, ligesom kronborgen Ørkild ved Svendborg blev til et bispelen. På reformationstiden lå der under bispelene Kærstrup og Ørkild henholdsvis 162 og 74 gårde, hvortil kom bispens smålen Klingstrup.

Bortset fra småøerne var kronens egne besiddelser derfor beskedne omkring 1535, men ved inddragelsen af bispegodset blev kronbesiddelserne derimod omfattende med 4/5 af gårdene på Tåsinge og over halvdelen af gårdene i Skårup og Lunde sogne. Adelen stod derimod stærkt (mere end 3/4 af gårdene) i Kværndrup og Egense. I 1573 afhændede kronen imidlertid Kærstrup med knap 200 gårde på Tåsinge, heriblandt et meget betydeligt antal selvejergårde i Bjerreby og Landet sogne (omkring halvdelen af sognens totale gårdtal), ligesom man i 1577-80 afhændede Klingstrup hovedgård med kronens gods i Skårup sogn. I det hele taget skilte kronen sig på denne tid af med størsteparten af sit gods med undtagelse af småøerne, der i hovedsagen først afhændedes efter svenskekrigene. Endnu i 1660 havde kronen derfor bevaret 115 af herredets gårde.

Omkring 1600 var den adelige godssamling i herredet endnu ubetydelig. Bortset fra de tidligere bispehovedgårde fandtes kun adelige godser i 4 af de 13 sogne, nemlig i Kværndrup, Ollerup, Stenstrup og Egense sogne, og heraf var det blot i de to sidste, at hovedgårdene havde samlet mere end halvdelen af gårdene i deres sogne. De betydeligste godser i 1600-tallet var Kærstrup (Valdemarsslot) med i 1662 165 bøndergårde, Egeskov med 86 gårde og Hvidkilde med 85 gårde. Disse 3 hovedgårde var også i 1684 de eneste med en hovedgårdsmark på over 50 tdr.hk. Hundrede år efter var disse godskomplekser stadig dominerende. I 1781 havde Baroniet Lehn (Hvidkilde - Lehnskov og Nielstrup godser) 176 gårde under sig, Valdemarslot (1767) stadig 165 gårde og Egeskov (1778) 73 gårde. På denne tid var også Skjoldmose (1778=134 fæstegårde) et meget betydende gods, medens Bjørnemose, Løjtved og Klingstrup lå i mellemgruppen (40-60 fæstegårde). Løjtved udparcelleredes allerede år 1800, og der opstod en del selvejergods i Ollerup, Stenstrup og Lunde sogne.

Også Klingstrup udparcelleredes tidligt, hvorimod fæstegårdene under baroniet Lehn, stamhuset Thorseng (Valdemarsslot) og Egeskov gods fik en meget sen overgang til selveje.

Endnu i 1895 var 36% af herredets gårde derfor i fæste.

Antallet af gårde falder svagt i 1500-1600-1700-tallet som følge af hovedgårdsekspon- sion, der dog modvirkes af en ekspansion i kystzonen (i særlig grad på småøerne) og i mindre grad tillige i skovbygden. Den sene overgang til selveje bevirker en forholdsvis svag gårdekspon- sion i det 19. årh. (25-30%). Hus- og befolkningstallets ekspansion i det 19. årh. er derimod meget kraftig. Fra 1787 til 1901 stiger befolkningen med 126%, medens hustallet i 1895 nærmer sig det tredobbelte af gårdtallet.

Gårdene var i 1688 forholdsvis små, 4,9 tdr. htk. i gennemsnit mod 6,3 tdr. for Fyn som helhed. Dette skyldes dog især de små fisker- gårde på småøerne. Udelades de tre småø-sogne er den gennemsnitlige gårdstørrelse ikke 4,9 men 5,4 tdr.htk. Stadigvæk er herredet dog præget af smågårdene i skovbygdområdet. Som følge af den forholdsvis sene godssamling er der kun få tidlige egaliseringer i herredet. I Stenstrup og Lunde sogne blev hvert gods bønder gjort lige i hartkorn ved udskiftning- gen.

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1660			163	48	190	114	374	111
1850	278	423	fæstegårde		558	1016		
1895	576	1843	fæstegårde		331	795		

STATISTIK

Areal: 1907: 28.392 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.							
Tønder hørkorn	1684	1688 ¹	1850	1895			
	o. 5700	3872	4670	4696			
Bebyggelsesenheder:							
		1572	1684	1688	1774	1850	1895
Gårde:		745	737	729	o. 715	846	917
Huse:					o. 650		
Huse m/ jord:			273	137		1165	1597
Huse u/ jord:				141		274	1041
I alt:		745	1010	1007	o. 1365	2285	3555
Størrelsesfordeling i tønder hørkorn: (Bøndergårde).							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
1684	199	315	213	7,1			
1688	328	335	57	4,9			
1850	383	413	40	4,4			
1895	536	337	34	3,8			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:							
Børn:							
I alt:	9166	15231	20739				

1. 1688 tallet er taget fra "De danske landbrug" (1928).

FJELLERUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Navn: Fjellerup	Navnetype: -torp.
---------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:
Fjellerup er nævnt første gang 1492 i formen Fieldrop, Fiellerop. Forleddet er en form af navneordet gl̥da. (-)fial, som betyder fjæl, bræt. Efterleddet er torp, gl̥da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
----------------------------	--

Bemærkninger:
En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse der er anlagt ved udflytning fra en adelby (her: Gislev).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 2 ud af 8 gårde tilbage i byen. Ingen nybyggeri af betydning. Den øst-vest gående vej gennem byen har fået langt større trafikal betydning. Toftesystemet er stort set opløst.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte af udskiftningshegnene, men ingen stjernefigur.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Eng øst for byen, skov i det nordvestlige hjørne.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 268 ha, heraf opdyrket i 1688: 47%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	62	38	31				
Bebyggelsesenheder:							
	o. 1450	1600-10	1664	1688	1774	1844 ¹	1903
Gårde:	7	6	8	7	7	8	7
Huse:		3	2		6		
Huse m/ jord:				2			3
Huse u/ jord:				1		1	1
I alt:	7	9	10	10	13	9	11
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
5%	1664	1	3	4	7,8		
100%	1688		7		5,4		
88%	1844	7	1		3,6		
71%	1903	6	1		3,4		
Folketal:							
		1787	1845 ¹	1901			
	Voksne:	31	36	62			
	Børn:	31	20	23			
	I alt:	62	56	85			

1. Incl. Sandholts hus.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					7	2	1	
1844					8	1		
1903	7	4						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 268 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 47%, hvilket er forholdsvis meget i betragtning af det urolige terræn og den dårlige jordbund i ejerlavets nordlige del. Denne del af ejerlavet rummede en del skov, der endnu i 1664 takseredes til 40 svins olden, men som omkring 1800 var forsvunden. Byen havde i 1682 trevangsbrug og takseredes i 1684 ret højt til 38 tdr.htk. mod 31 tdr.htk. i 1844. I forhold hertil er 1664 landgildehartkornet ret højt. Fjellerup synes udflyttet og udparcelleret fra Gislev. Byen stjerneudskiftedes i 1786 og siden er 6 gårde flyttet ud. I midten af 1400-tallet hørte hele byen (7 gårde) under Lykkesholm, men kort tid herefter splittedes godset og selve hovedgården ophørte med at fungere som sådan, indtil den genoprettedes omkring 1580. Endnu i 1557 ejede Hesselagergård 3 gårde i byen. I skattemandtallet 1610 bemærkes om 4 af gårdene og de 3 huse, at de nu er ugedagstjenere til Lykkesholm. I 1664 ejede Lykkesholm hele byen på nær en gård, der tilhøre Krumstrup. Inden 1682 egaliserede Lykkesholm sine gårde, hvis antal samtidig svandt fra 7 til 6. Omkring 1687 blev de 6 gårde imidlertid afbrudt, da de 6 bønder var ganske udarmede og jorden lå udyrket hen. I stedet indrettedes en ladegård, der imidlertid kun fik kort levetid. Ind i 1700-tallet var de 6 egaliserede gårde genoprettede og inden 1768 var Lykkesholm tillige kommet i besiddelse af den 7. gård. Endnu i 1844 var hele byen i Lykkesholms besiddelse, men inden 1903 var overgangen til selveje tilendebragt. Gårdtallet er stort set stabilt fra 1450 til 1903, ligesom hustallet forbliver særdeles beskedent. Befolkningen er da også nærmest stagnerende i det 19. årh. Byens gårde var i 1684 gennemsnitlig ret små. Byen egaliseredes, som nævnt, flere gange og beholdt i hovedsagen sin struktur endnu i 1903.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Særlige interesse.**

1. Anlægstype. Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelige slynget-vejby type.
2. Udviklingstype. Byen tilhørte i 1400-tallet Lykkesholm gods. Efter en godsopløsningsperiode samledes byen atter under hovedgården i løbet af 1600-tallet, og udviklingen blev præget heraf. Inden 1682 egaliseredes byen og omkring 1687 erstattedes den af en ladegård, der imidlertid hurtig veg pladsen for en ny egaliseret by. En sen overgang til selveje betød, at byen i 1903 havde bevaret sin oprindelige struktur stort set intakt.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis typeren anlægstype, med mange særlige udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Mindre interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har ikke bevaret hegn af betydning, men større eng- og skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: en enkelt frilagt gårdtomt.

88 Mosehøjgård

80

Gammel Fjellerup

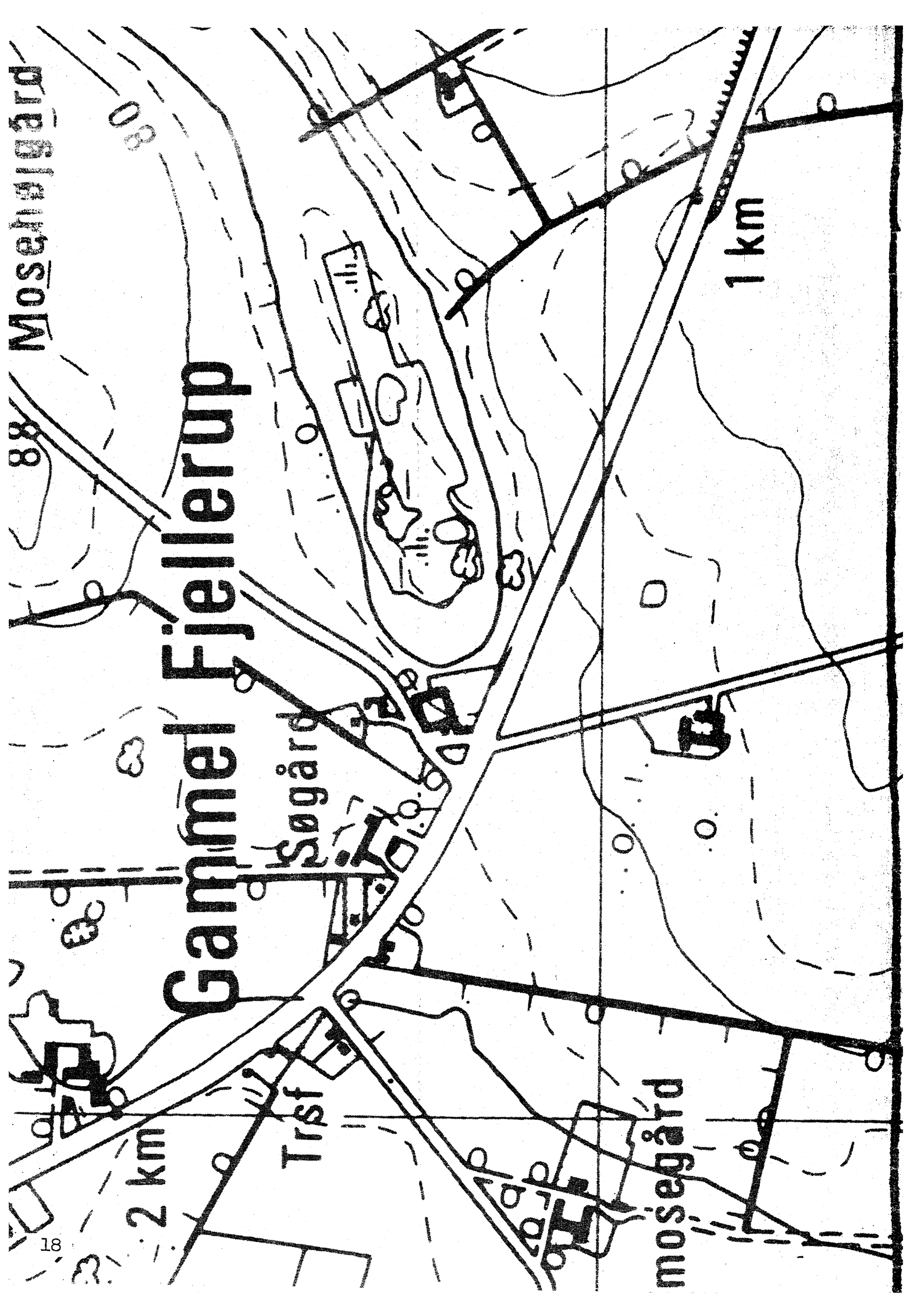
Søgård

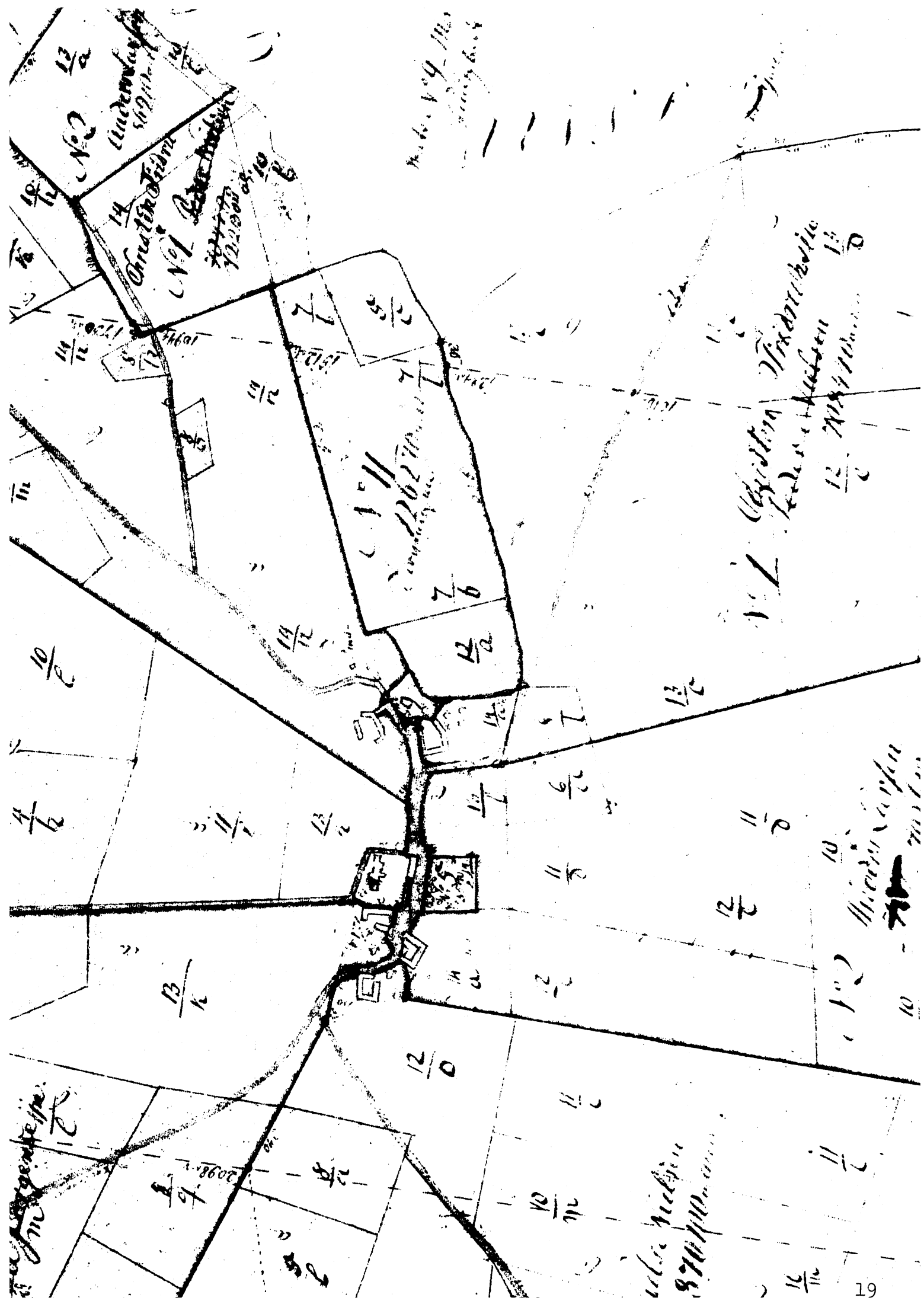
1 km

2 km

Trst

mosegård

No. 14
 Christina Farm
 C. J. ...
 1877
 1878
 1879
 1880

Clyde ...
 ...
 12/2

10
 ...
 10

also ...
 8700000000

GISLEV

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Navn: Gislev	Navnetype: Gislev
------------------------	-----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Gislev er nævnt første gang 1231 i formen Gysæl. Navnet er sandsynligvis en form af navneordet, gl'da. gisæl, som betyder brugt i betydningen fremspring, odde, hvilket kunne hentyde til Gislevs beliggenhed på randen af en højderyg, der skyder sig ind i lavt terræn.</p>
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Gislev er kirkeby.</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p> <p>Sydvest for kirken skal der have ligget et kapel, hvorved der var en hellig kilde. I Gislev sogn fødtes 1849 landmanden Rasmus Pedersen, 1860 politikeren J. C. Døcker, 1880 højskolemanden Hjalmar Gammelgaard.</p>
--

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt langs den øst-vest gående slyngede vej. Nogle ligger helt op til vejen, andre tilbagetrasket for enden af en sidevej. Kirken ligger i byens udkant i det nordvestlige hjørne sammen med præstegården. I den østlige del en stor åben plads som en vejudvidelse. Husene ligger spredt langs bygaden med koncentration i den østlige del. Mod sydvest en glidende overgang til Holme.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning Mellem Lykkesholm 1803
lodsej. } Krumstrup 1795
år: 1789 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke - det nord-syd gående skel i hele ejerlavets udstrækning øst for byerne opstået af den lodsejervise udskiftning (?).

d. Udflytning 15 gårde.

- ved udskiftningen
 efter udskiftningen Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3 + 1 vænge Dyrkningsfællesskab med Holme - vangelag med Ravndrup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G/K Centralfyn. Ekstramarginal smeltevandsdal syd for byerne
Terrænskrænter nord for byerne.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandssand og -dynd.

naturlig afgrænsning: Ja, bortset fra skellet i øst mod Lamdrup.

- overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng og skov.
 blandingsøkonomi med Engarealer i området syd og øst for byen, samt midt i ejerlavets sydlige del - skov i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Alle gårde på nær 2 er flyttet ud. I stedet er der sket et omfattende nybyggeri både på de gamle gårdtomter, imellem disse og i området lige syd for byen. Vejnettet er stort set uforandret i den gamle bydel, men stærkt udbygget i det nye boligområde. Den gamle toftestruktur næsten helt opløst.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Eng- og moseområde syd for byen. Skov i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

1							
Areal: 1.629 ha, heraf opdyrket i 1688: 39%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1	1903		
	143	122	266				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
						1	1
Gårde:		17 *	17 *	18	17	48 (17)	46 (28)
Huse:		9	6		23	(34)	(62)
Huse m/ jord:				1		78	105
Huse u/ jord:				7		9	67
I alt:		26	23	26	40	135 (51)	218 (90)
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
69%	1664	1	6	9	8,9		
50%	1688	3	11	4	6,7		
(48%)	1844 ¹	24	21	3	4,9		
(46%)	1903 ¹	26	16	4	4,8		
Folketal:							
		1787	1845	2	1901		
	Voksne:	177	214 + 18	365			
	Børn:	66	90 + 14	159			
	I alt:	243	304 + 32	524			

1. Omfatter både Gislev og Holme - i () bebyggelsestallene fra de resp. folketællinger. 2. Incl. Herbek huse.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Gudme	Ryslinge	Gislev

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	41		1	3	9	3	3	
1844	29	53					19	34
1903	38	139					8	33

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1.629 ha store ejerlav, der rummer dobbeltbyen Gislev, Gislev-Holme, var i 1682 opdyrket 39%. De to byer havde da trevangsbrug og dyrkningsfællesskab. Gislev vurderedes i 1684 til 122 tdr.htk. Ejerlavet rummer en god del skov og Gislevs andel takseredes i 1664 til 47 svins olden. I 1551 slog et tingsvidne fast, at præsten i Gislev havde ret til lige så meget græsning som den bedste fæstegård i Gislev og Holme på alfælleden udi Kongehaven og Hestehaven. Dobbeltbyen er koblingsplaceret over et engforløb. Af det oprindeligt meget store ejerlav er senere udskilt torpbebyggelserne Fjellerup, Ravndrup (?), Lamdrup, Derup og Ammendrup. Heraf nedlagdes Derup atter i senmiddelalderen, medens Ammendrup i 1600-tallet lagdes under Lykkesholm.

Byen blokudskiftedes fra 1789 og siden er 15 gårde flyttet ud.

Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejergårde, hvoraf der i 1537 fandtes 12-14. Adelsbesiddelserne var som følge heraf små. Ved det store Løgismose skifte i 1475 fordeltes 2 gårde og 3 småbol i Gislev. Lykkesholm havde omkring 1450 en enkelt gård i byen. I 1664 var kronens andel svunden, medens Lykkesholm nu var i besiddelse af 9 gårde og 3 huse. I 1768 havde Lykkesholm 7 egaliserede gårde samt 15 huse i byen, medens Krumstrup ligeledes havde 7 egaliserede gårde samt 3 huse. Endelig havde Broholm i 1791 3 gårde i byen. Overgangen til selveje skete etapevis og var endnu langt fra afsluttet i 1903.

Antallet af gårde er stabilt fra 1600-tal let til 1844, men stiger herefter kraftigt i forbindelse med overgangen til selveje. Hustallet var allerede højt i 1700-tallet som følge af nabohovedgårdens hoveribehov. I det 19. årh. er hus- og befolkningsvækst særdeles markant og Gislev udvikler sig som bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normalstørrelse. Byen egaliseredes aldrig i sin helhed, men der er dog tale om markante lodsejervise egaliseringer. På Kapelagre sydvest for kirken skal have slået et kapel, hvorved der var en hellig kilde.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

1. Anlægstype. Den store kirke-adelby er koblingsplaceret ned til et engdrag med en glidende bytomtsovergang til Holme. De to byer havde dyrkningsfællesskab og fælles ejerlav. Af det oprindelige meget store ejerlav er udskilt en række torpbebyggelser, hvoraf 2 (Derup og Ammendrup) atter er nedlagt. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejere. I løbet af 1600-1700-tallet samledes hovedparten af byen under hovedgårdene Lykkesholm og Krumstrup, der foretog lodsejervise egaliseringer. En trinvis overgang til selveje fulgtes af kraftig ekspansion, der førte Gislev frem til en status af bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en noget atypisk anlægstype med en forholdsvis træg udvikling, indtil ekspansionen i det 19. årh. sætter ind.

Relikt-vurdering: Interesse

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del eng-, skov- og moseområder.
3. Særlige relikter: kirke.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Derup, to frilagte gårdtomter, en kapeltomt.

Gisleli

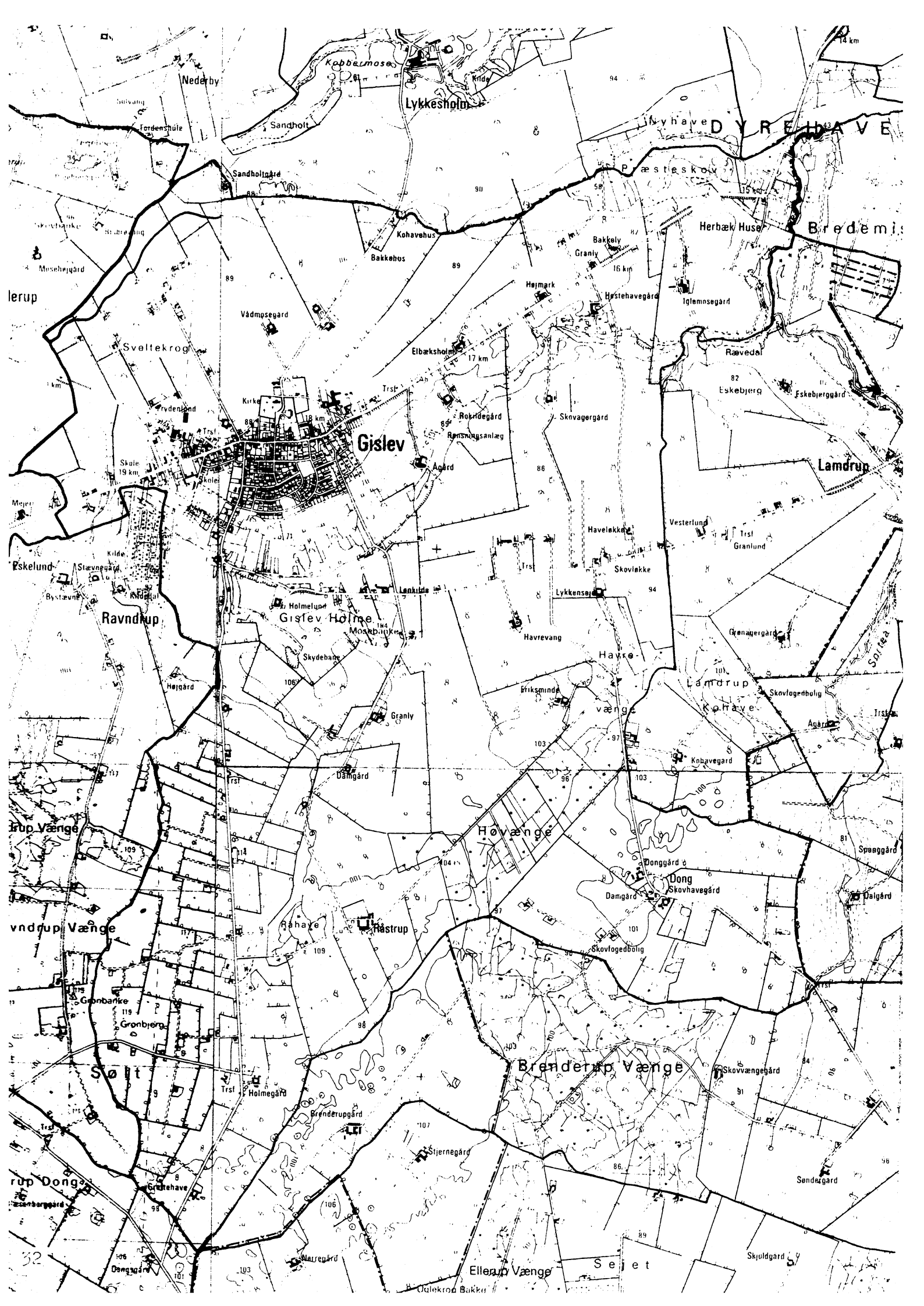

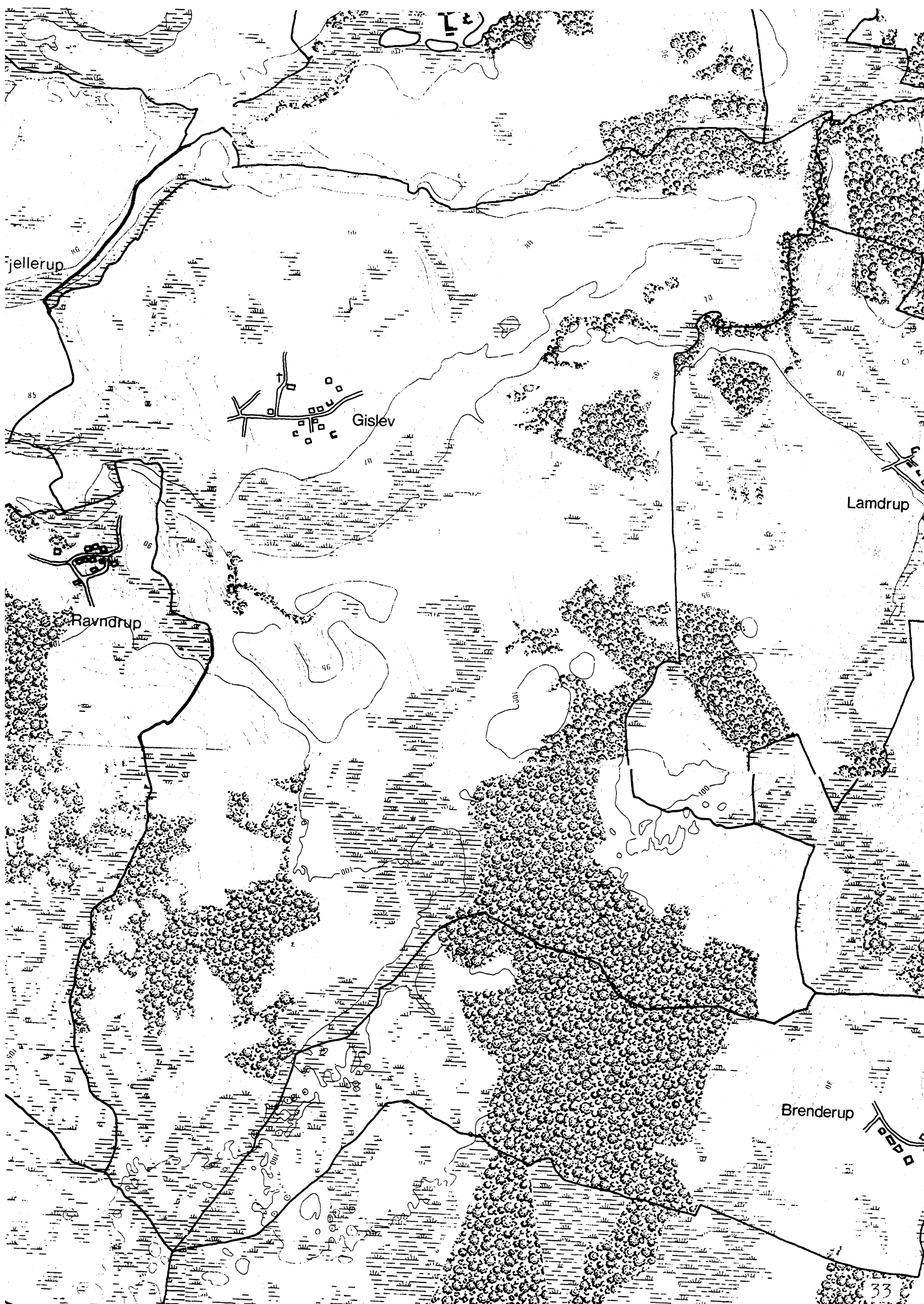
18 km

Kirke

18 km

skole

Jellerup

Gislev

Ravndrup

Landrup

Brenderup

HOLME

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Navn: Holme	Navnetype: Holme
-----------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Holme er nævnet første gang 1462 i formen Holme. Navnet er en form af holm, som betyder forhøjning i eng- eller mosedrag.

Anlægstype: Torp (el. dobbelt-by).	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
--	--

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse der er anlagt ved udflytning fra en adelby (her. Gislev).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt spredt langs den nord-syd gående vej, der går tværs over bækken der udvikler sig til Kongshøj å. I den sydøstlige del ligger gården Holmelund langs den øst-vest gående vej. Der ligger mange huse spredt langs bygaden i hele dennes udstrækning.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger i den vestlige del af ejerlavet op til Kongshøj ås forløber og dens engarealer. I det sydøstlige hjørne bebyggelsen Dong (Donggård c. Udskiftning + 2 udflyttere).

år: 1789 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke - det nord-syd gående skel i hele ejerlavets udstrækning øst for byerne opstået ved den lodsejervise udskiftning.

d. Udflytning 10 gårde

- ved udskiftningen 7 gårde.
 efter udskiftningen 3 gårde.
 Flyttet syd for byen.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3+1 vænge

Dyrkningsfællesskab med Gislev - vangelag med Ravndrup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G/K Centralfyn. Ekstramarginale smeltevandsdal syd for byerne. Terrænskrænter nord for byerne.

jordbund: Glacialt moræneler iblandet ferskvandstørv.

naturlig afgrænsning: Ja, bortset fra en del af den østlige grænse mod Lamdrup.

overvejende

overvejende ager med større indhold af eng og skov.

blandingsøkonomi med

Engarealer i området øst for byen samt midt i ejerlavets sydlige del - skov i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Ca 2/3 af gårdene er flyttet ud af byen. I den nordlige del mod Gislev er der sket en del nybebyggelse, men i den sydlige del er der ikke sket store forandringer siden udskiftningen. Vejnettet er stort set uforandret. Hvor der i den nordlige del er sket nybyggeri er toftesystemet opløst, men ellers ikke. Holmelund ligger stadig isoleret sydøst for byen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Eng og moseområde øst og vest for byen. Skov i den sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

1

Areal: 1.629 ha heraf opdyrket i 1688: 39%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844 ¹	1903
	154	104	266	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844 ¹	1903 ¹
Gårde:		17	19	18	17	48 (28)	46 (26)
Huse:		8	6		24	(53)	(103)
Huse m/ jord:				2		78	105
Huse u/ jord:				9		9	67
I alt:		25	25	29	41	135 (81)	218 (128)

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
42%	1664	2	10	7	8,1
56%	1688	4	13	1	5,8
(48%)	1844 ¹	24	21	3	4,9
(46%)	1903 ¹	26	16	4	4,8

Folketal:

		1787	1845 ²	1901 ²
Voksne:		154	296	442
Børn:		79	127	193
I alt:		233	423	635

1. omfatter både Holme og Gislev - i () bebyggelsestallene fra de resp. folketællinger. 2. incl. Dong og Sølt.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	8			1	9	5	2	
1844	29	53					19	34
1903	38	139					8	33

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 1.629 ha store ejerlav, der rummer dobbeltbyen Gislev, Gislev-Holme, var i 1682 opdyrket 39%. De to byen havde da trevangsbrug og dyrkningsfællesskab. Holme vurderedes i 1684 til 104 tdr.htk. Ejerlavet rummer en god del skov og Holmes andel takseredes i 1664 til ikke mindre end 148 svins olden. I 1682 oplyses det, at Gislev Holme har sin grund udi Gislev bys marker. Dobbeltbyen er koblingsplaceret over et engforløb. Af det oprindeligt meget store ejerlav er senere udskilt torpbebyggelserne Fjellerup, Ravndrup (?), Lamdrup og mod nord Derup og Ammendrup, der begge nedlagdes igen. Holme blokudskiftedes fra 1789 og siden er 10 gårde flyttet ud.

Byen domineredes endnu i senmiddelalderen af selvejerbønder, hvoraf der i 1537 fandtes 12. Endnu i 1664 var der 8 selvejere tilbage. Den indensogns hovedgård Lykkesholm havde da erhvervet 9 gårde og 5 huse i byen. Endnu i 1768 havde Lykkesholm 9 gårde, hvoraf de 7 var egaliserede, medens Krumstrup havde 4 egaliserede gårde og Mullerup 1 gård. Overgangen til selveje skete trinvis og var endnu langt fra afsluttet i 1903.

Antallet af gårde i byen er stort set uforandret fra 1610 til 1774, men stiger herefter markant i forbindelse med overgangen til selveje, ligesom hus- og befolkningstallets vækst i det 19. årh. ligger klart over det normale. Gislev og Gislev-Holme var i færd med at udvikle sig til bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse. Byen blev udsat for en række lodsejervise egaliseringer, men ikke for nogen totale egaliseringer.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

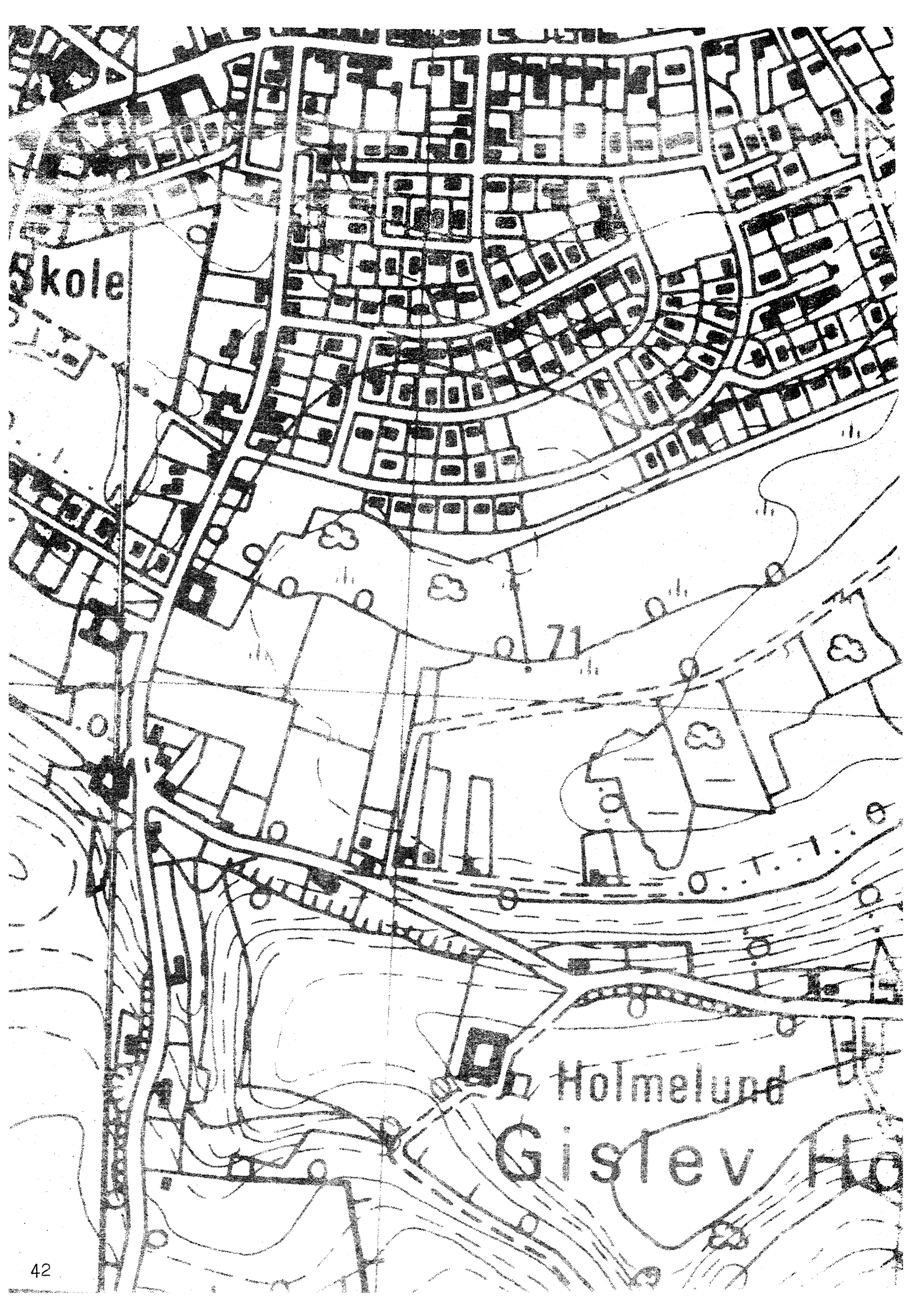
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

1. Anlægstype. Den store dobbeltby er koblingsplaceret ned til et engdrag med en glidende bytomtsovergang til Gislev. De to byer havde dyrkningsfællesskab og fælles ejerlav. Af det oprindelige meget store ejerlav er udskift en række torpbebyggelser. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejere. I løbet af 1600-1700-tallet samledes hovedparten af byen under hovedgårdene Lykkesholm og Krumstrup, der foretog lodsejervise egaliseringer. En trinvis overgang til selveje fulgtes af kraftig ekspansion, der førte Gislev - Holme frem til en status af bymæssig bebyggelse.

Sammenfattende drejer det sig om en meget atypisk anlægstype med en forholdsvis træg udvikling, indtil ekspansionen i det 19. årh. sætter ind.

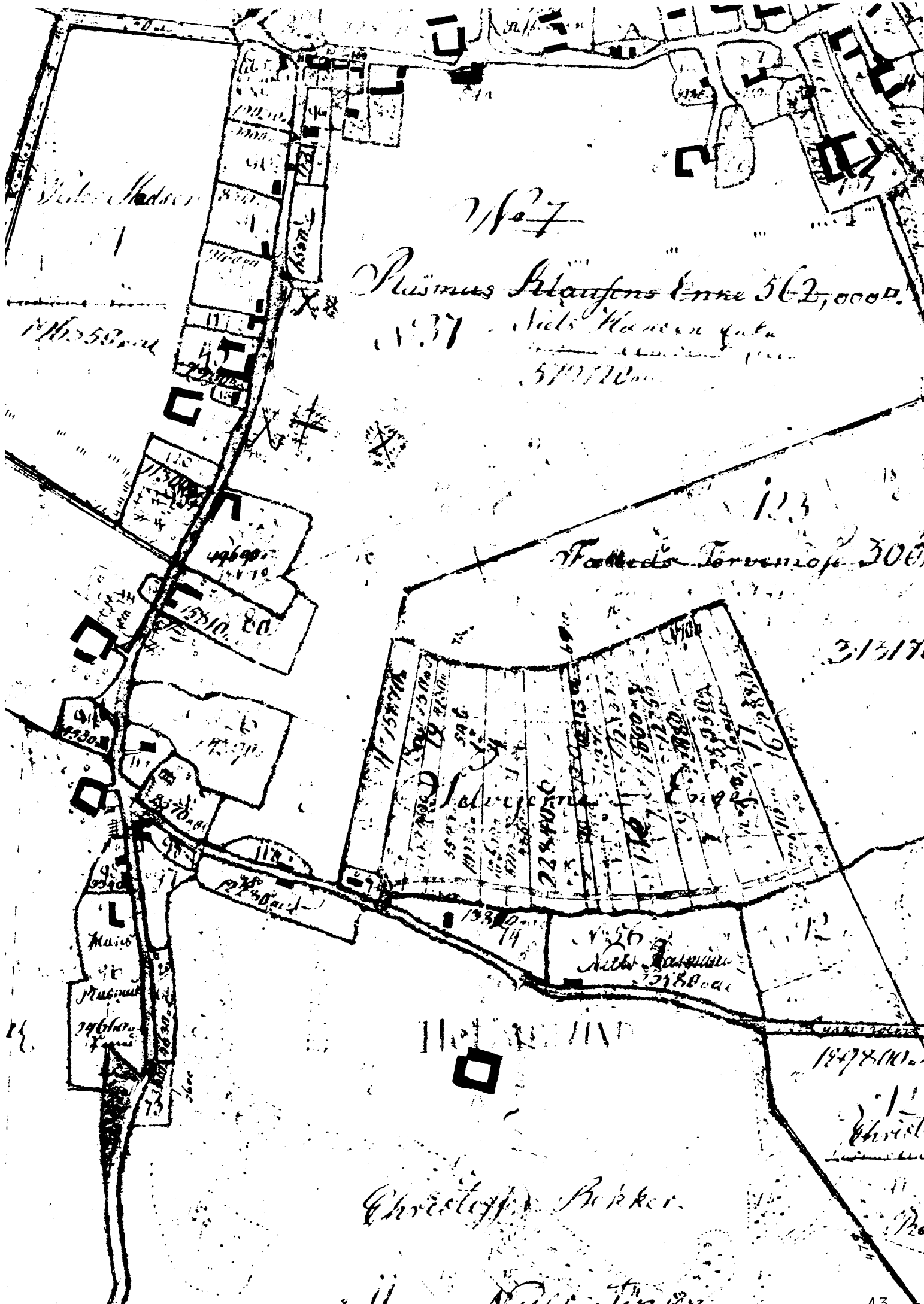
Relikt-vurdering: Mindre interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en række skov-, eng- og mosearealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: -

Skole

Holmelund
Gistev Ho

No 7

Plasmus Klaujens Erve 562,000.

1837 Niels Hansen gata
5772000

Falkeds Torven 300

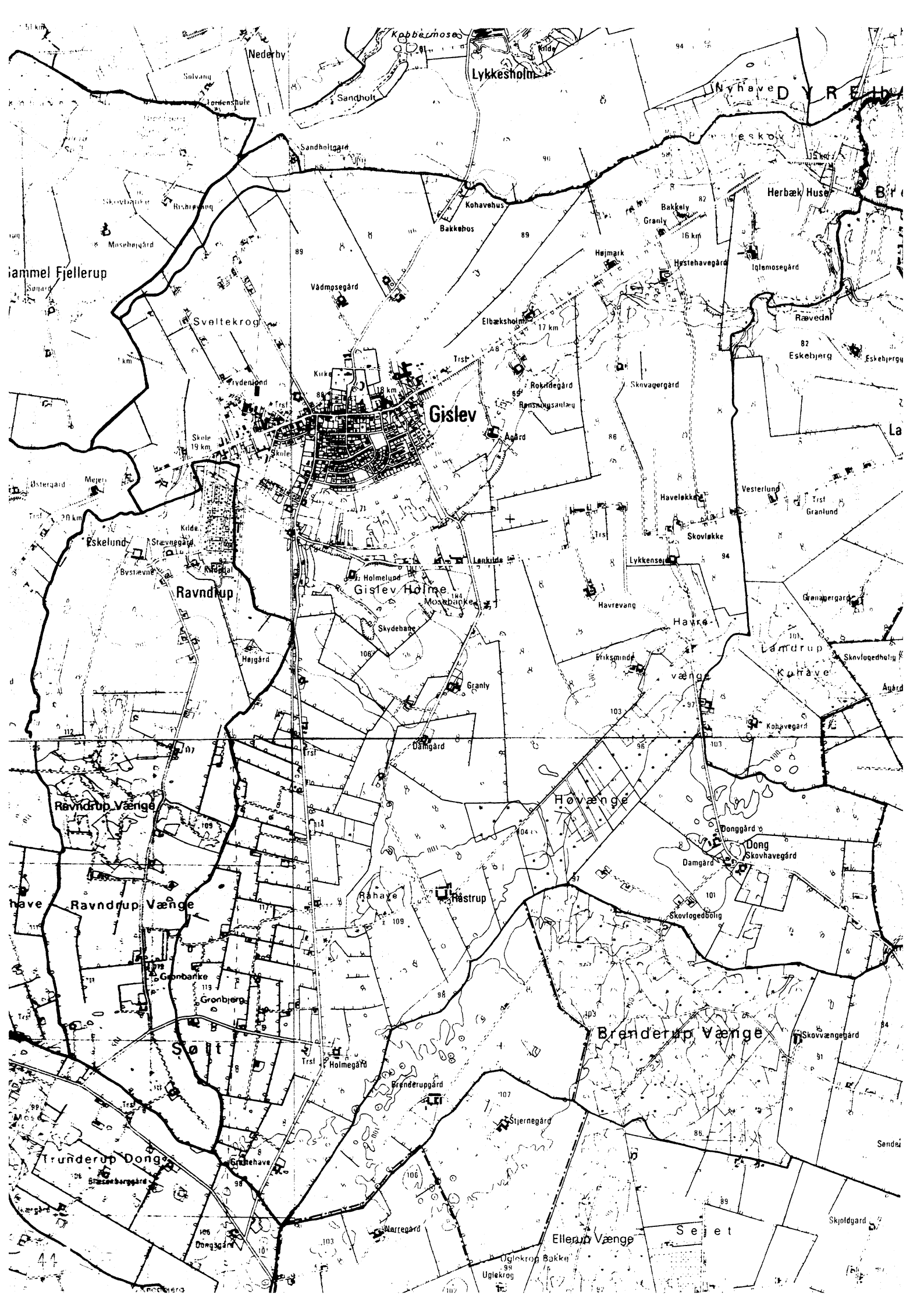
31317

HOLMSTAD

Christoff Bøker

1878 (100)

Christ

Næstved

Lykkesholm

Nyhave DYRELD

Gislev

Ravndrup

Gislev Holme

Høvænge

Brøndrup Vænge

Jammel Fjellerup

Ravndrup Vænge

Trunderup Dong

Ellerup Vænge

Sejet

Herbæk Huse

Rævedal

Vesterlund

Lamdrup

Dong Skovhøved

Skovvængegård

Skjoldgård

Vådmosgård

Kirke

Holmelund

Skydebane

Damgård

Råhøve

Holmegård

Brøndrupgård

Grønhøve

Narregård

Elbæksholme

Rokkedgård

Agård

Lankilde

Havrevang

Erksminde

Håstrup

Stjernegård

Uglekrog Bakke

Uglekrog

Bakkely

Højmark

Skovvængegård

Havelakke

Lykkensgård

Havrevang

Erksminde

Damgård

Skovløgøding

Stjernegård

Uglekrog

Eskebjerg

Bakkely

Højmark

Skovvængegård

Havelakke

Lykkensgård

Havrevang

Erksminde

Damgård

Skovløgøding

Stjernegård

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Herbæk Huse

Rævedal

Vesterlund

Lamdrup

Dong Skovhøved

Skovvængegård

Skjoldgård

Bakkely

Højmark

Skovvængegård

Havelakke

Lykkensgård

Havrevang

Erksminde

Damgård

Skovløgøding

Stjernegård

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Jammel Fjellerup

Ravndrup Vænge

Trunderup Dong

Ellerup Vænge

Sejet

Herbæk Huse

Rævedal

Vesterlund

Lamdrup

Dong Skovhøved

Skovvængegård

Skjoldgård

Bakkely

Højmark

Skovvængegård

Havelakke

Lykkensgård

Havrevang

Erksminde

Damgård

Skovløgøding

Stjernegård

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

Uglekrog

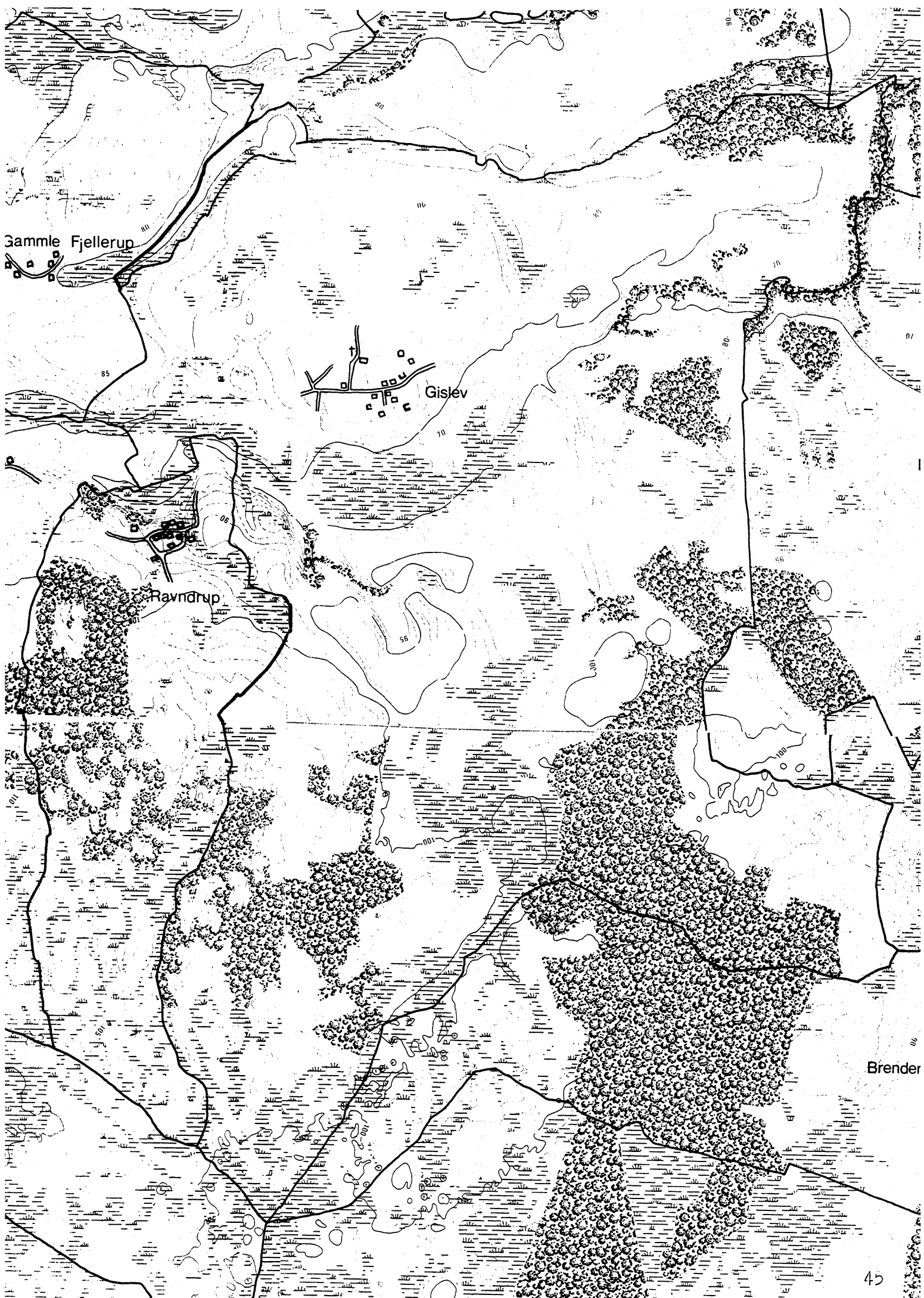
Uglekrog

Gamle Fjellerup

Gislev

Ravnstrup

Brender

LAMDRUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Navn: Lamdrup	Navnetype: -torp
-------------------------	----------------------------

Bemærkninger:

Lamdrup er nævnt første gang 1407 i formen Lammedorp. Forleddet er enten en form af navneordet lam eller en form af mandsnavnet lambi. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
----------------------------	--

Bemærkninger:

En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra en adelby (her: Gislev og Svindinge).

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens 13 gårde ligger uregelmæssigt spredt på begge sider af åen, som byen er opstået omkring (og som samtidig er sogneskel i byen). Vejnettet danner et kompliceret forløb omkring åen. Husene ligger i bymidten. Tof-tene bærer et vist reguleret præg. I den nordlige del af byen ligger en vandmølle.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger på begge sider af Sorteå.

c. Udskiftning

år: 1794 figur: Stjerneudskiftning, regelmæssig stjernefigur omkring byen.

d. Udflytning 7 gårde.

- ved udskiftningen 3 gårde.
 efter udskiftningen 4 gårde.
 Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 4

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Centralfyn/Østfyn. Ekstramarginale smeltevandsdal mod SØ. Terrænskrænter mod NØ.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod nord, men ellers ikke.

overvejende

overvejende ager med større indhold af eng og skov.

blandingsøkonomi med

Eng langs åløbet midt i ejerlavet, skov i den nordlige og sydlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Mindre end halvdelen af gårdene er bevaret i byen (de fleste i den del af byen der ligger i Svindinge sogn). Der er ikke sket noget nybyggeri i byen af betydning, hvorved det er blevet en ret løs bebyggelse omkring åen. En stor del af toftesystemet er opløst. Der er lavet et vejgennembrud i den midterste del af byen af en øst-vest gående vej, men ellers er vejnettet intakt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af stjerneudskiftningsens hegn.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Skov i den nordlige og sydlige del. Eng omkring åen.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 309 ha, heraf opdyrket 1688: 39%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	81+37	43+31 ²	49+29				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		7+?	12+5	9+7 ²	8	8+5	8+5
Huse:		4+?	0+1 ²		3		
Huse m/ jord:				0+1		5+4	9+8
Huse u/ jord:				0+1		+1	2+2
I alt:		11+?	12+6	9+9	11	13+10	19+15
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(53%)	1664	2+0	4+4	4+1	7,9		
(44%)	1688	4+4	5+3		4,6		
(92%)	1844	1+0	7+5		5,9		
(85%)	1903	2+1	6+4		5,1		
Folketal:							
		1787	1845	1901 ³			
	Voksne:	47+42	62+43	35			
	Børn:	24+19	31+18	19			
	I alt:	71+61	93+61	54			

OBS: Det første tal angiver Gislev sogn, det andet Svindinge sogn.
 1. 2 gårde i Gislev sogn uden htk. angivelse. 2. Incl. Lamdrup mølle.
 3. Befolkningstallet 1901 for den del af byen der ligger i Gislev sogn

findes ikke.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					14	1*	3	
1844					8+5	5+5		
1903	3+3	7+2			5+2	4+8		

Udviklingsbeskrivelse:

Lamdrup by er koblingsplaceret på tværs af Sorteåen, der danner sogne-skel mellem Gislev og Svindinge sogne. Ejerlavet er således delt mellem de to sogne, hvilket gør det vanskeligt at følge bebyggelsens udvikling. Lamdrup vurderedes i 1684 til 74 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende til 78 tdr.htk. Byen havde i 1682 trevangsbrug i 4 vange. Lamdrup er udflyttet og udparcelleret fra henholdsvis Gislev og Svindinge. Lamdrup stjerneudskiftedes i 1794 og siden er 7 gårde flyttet ud. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejerbønder, hvoraf det i 1537 fandtes 9. Kronen havde herudover en fæstegård, som Kong Hans øjensynlig havde erhvervet af Helligåndsklostret i Fåborg. Under Lykkesholm hørte i midten af 1400-tallet et enkelt bol, men i 1497 havde Glorup samlet 5 gårde og Lamdrup Mølle (18 tdr. mel i skyld). I 1664 havde Glorup samlet hele byen på nær 3 gårde, og i 1766 var hele byen (13 egaliserede gårde, møllen og 8 huse) samlet under Glorup (stamhuset Moltkenborg). Endnu i 1903 var hovedparten af byen i fæste. Antallet af gårde synes i 1500-1600-tallet at have været 16, men tallet svinder til 14 (incl. møllen) formentlig i forbindelse med en egalisering i 1700-tallet, og stabiliserer sig på dette niveau. Hustallets ekspansion i det 19. årh. har ligeledes stærkt begrænset omfang, ligesom befolkningstallet er stagnerende. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen egaliseredes i 1700-tallet og det egaliserede præg fastholdtes endnu i 1903. Nord for Lamdrup ligger Lamdrup Mølle, der i 1957 stadig var i drift.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

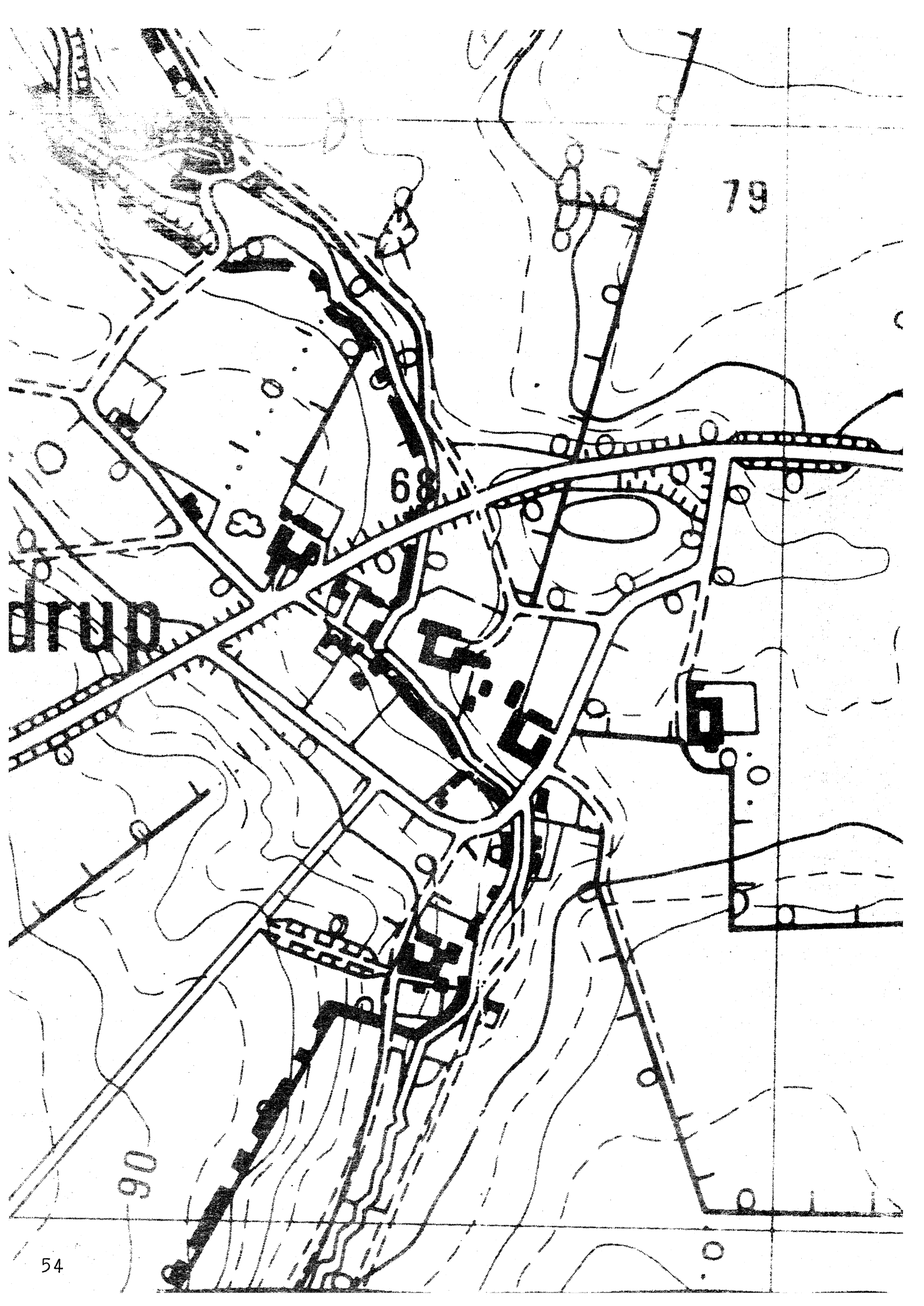
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den store udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er koblingsplaceret på tværs af Sorteå, der gennemskærer ejerlavet og danner sognegrænse mellem Gislev og Svindinge sogne. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalder af selvejere. I løbet af 1600-1700-tallet samledes byen under Glorup, der egaliserede den. Overgangen til selveje skete meget sent og bebyggelsen stagnerede som følge heraf i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en noget atypisk anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del stjerneudskiftningshegn samt et større eng- og skovareal.
3. Særlige relikter: vandmølle.
4. Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

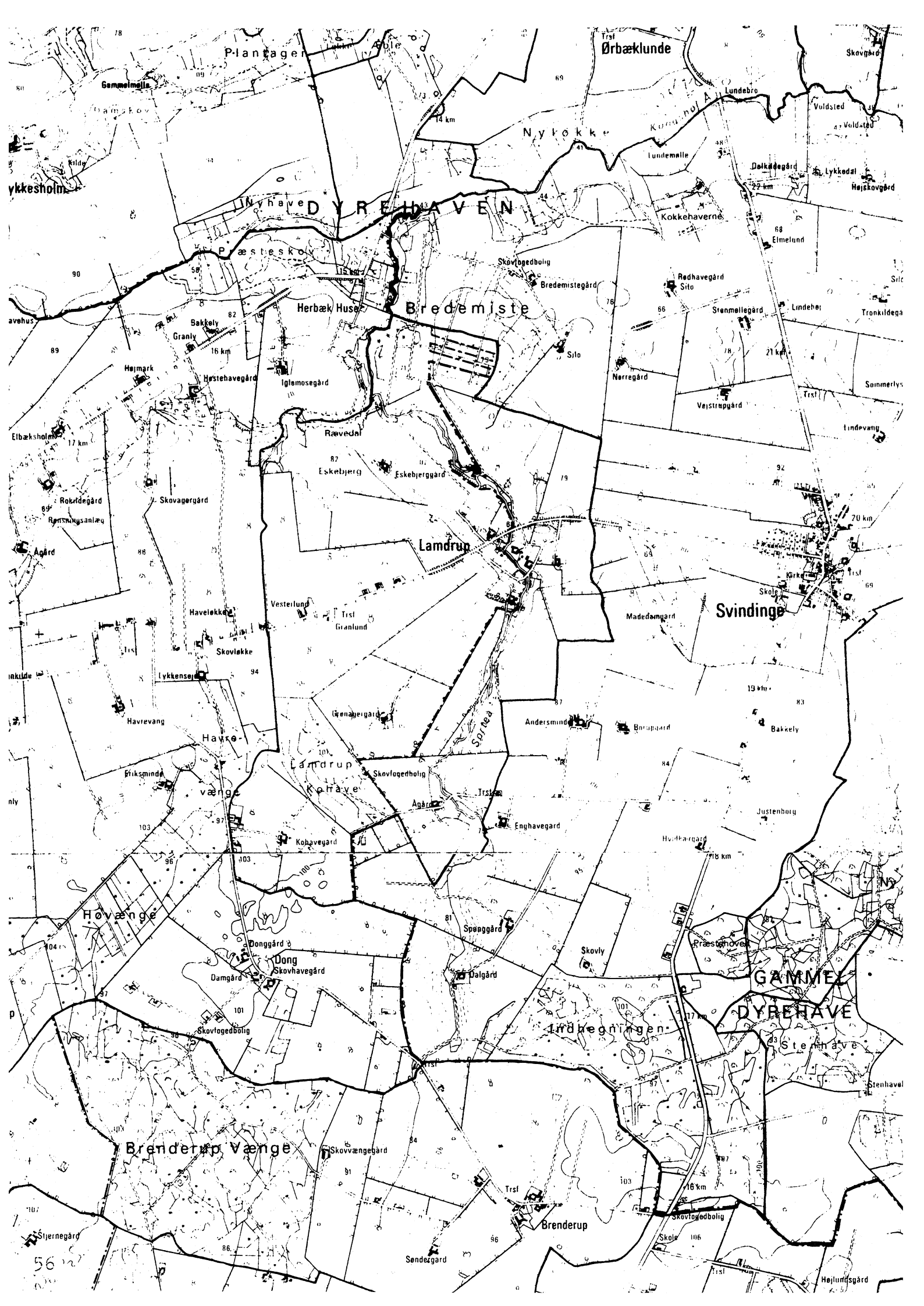

79

68

90

drup

Plantager

Ørbækklunde

NYHAVEDYREHAVEN

Nyløkke

Herbæk Huse

Bredemiste

Lamdrup

Svindinge

Lamdrup

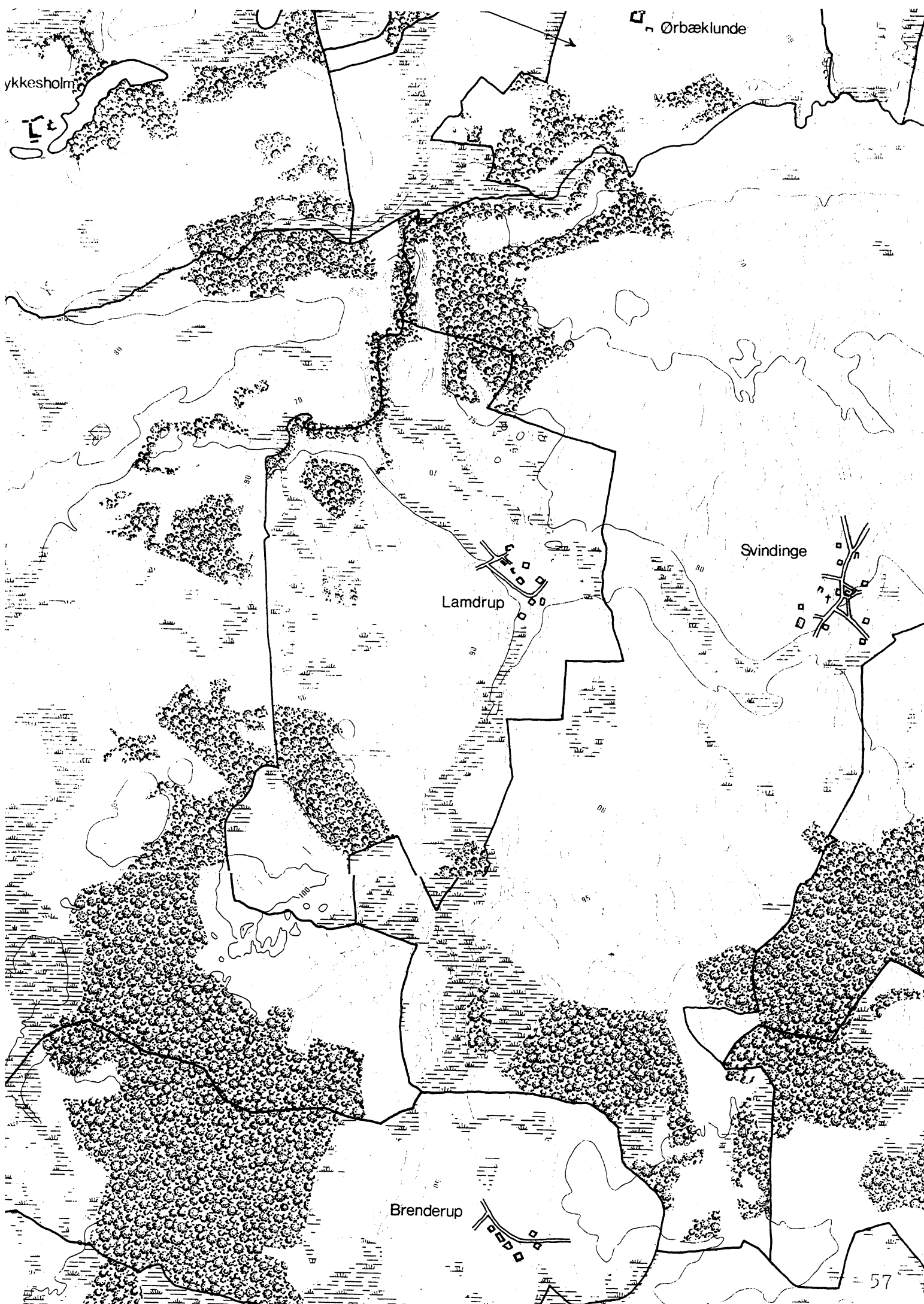
GAMMEL
DYREHAVE

Brenderup Vænge

Indhegningen

Brenderup

56

ykkesholm

Ørbæk lunde

Lamdrup

Svindinge

Brenderup

RAVNDRUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Navn: Ravndrup	Navnetype: -torp.
--------------------------	-----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Ravndrup er nævnt første gang 1497 i formen Ramdorep. Forleddet er en form af mandsnavnet, glda. Rami. Efterleddet er torp, glda. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.</p>
--

Anlægstype: Torp	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder.
----------------------------	--

<p>Bemærkninger:</p> <p>En torp er en middelalderlig udflytterbebyggelse, der er anlagt ved udflytning fra en adelby (her: Gislev).</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p>
--

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Uregelmæssig vejforteby. (!)

Af byens gårde ligger 3 midt inde på den firkantede forte omgivet af veje på alle sider. 4 gårde ligger placeret uden for i hver sit hjørne, den ene trukket lidt ud fra byen mod nordvest. Husene ligger både udenfor og inden for fortjen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger i den nordlige del tæt op til Kongshøj å's forløb og dens engområder.

c. Udskiftning

år: 1801-02 figur: Blokudskiftning, regelmæssige blokke

d. Udflytning 4 gårde.

ved udskiftningen 1 gård.

efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet i den sydlige del af ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 - Vangelag med Sandager og Gislev/Holme.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G Centralfyn. Ekstramarginal smeltevandsdal mod N.

jordbund: Glacialt moræneler.

naturlig afgrænsning: Mod nord og syd, men ikke mod øst Gislev/Holme.

overvejende

overvejende skov med større indhold af ager og eng.

blandingsøkonomi med

Agerjord i området omkring byen og i ejerlavets sydlige del - eng langs å-løbet i den nordlige del og spredt i den sydlige del.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

4 ud af 7 gårde flyttet ud, alle 3 der var placeret inden i forten og den sydvestlige gård. Der er ikke sket nybebyggelse i byen. Vejnettet er uforandret, således at forten stadig fremstår som en åben plads. Toftestrukturen bevaret, dog ikke inde i forten.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En lille del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Skovareal midt i ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 338 ha, heraf opdyrket i 1688: 26%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	39	32	50	

Bebyggelsesenheder:

		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		5	6	6	5	7	10
Huse:		6	3		14		
Huse m/ jord:				2		12	10
Huse u/ jord:						1	5
I alt:		11	9	8	19	20	25

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(50%)	1664	2	3	1	6,5
(50%)	1688	3	3	-	5,2
(57%)	1844	2	4	1	7,1
(80%)	1903	9	-	1	4,9

Folketal:

		1787	1845	1901
Voksne:		66	87	92
Børn:		25	50	32
I alt:		91	137	124

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4			2			2	1
1844	4	4					3	9
1903	9	11					1	4

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 338 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 26%, hvilket er i overensstemmelse med skovbygdepræget i ejerlavets sydlige del. På grund af den ekstensive udnyttelse vurderedes ejerlavet ret lavt til 32 tdr. htk. i 1684 mod 50 tdr. htk. i 1844. Byen havde i 1688 trevangsbrug og vangelag med Sandager og Gislev. Ravndrup er øjensynlig udflyttet og udparcelleret fra Gislev-Holme. En Gammeltofte i Vester Mark vidner om bebyggelsens tidligere placering. Byen blokudskiftedes i 1801 og siden er 4 gårde flyttet ud. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejergårde, hvoraf der i 1537 fandtes 4. En af disse kaldtes Eskelund, fra sidst i 1600-tallet Ravndrupgård, og siden igen Eskelund. Glorup havde i 1497 en enkelt gård. I 1664 var der fortsat 4 selvejergårde i byen. Krumstrup havde i 1767 2 gårde. Overgangen til selveje forløb trinvis og var endnu ikke afsluttet i 1903. Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1500- til 1700-tallets slutning men steg herefter markant i forbindelse med overgangen til selveje. Da hustallet imidlertid stagnerede i det 19. årh. er befolkningsvæksten også beskedet. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen synes aldrig egaliseret.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

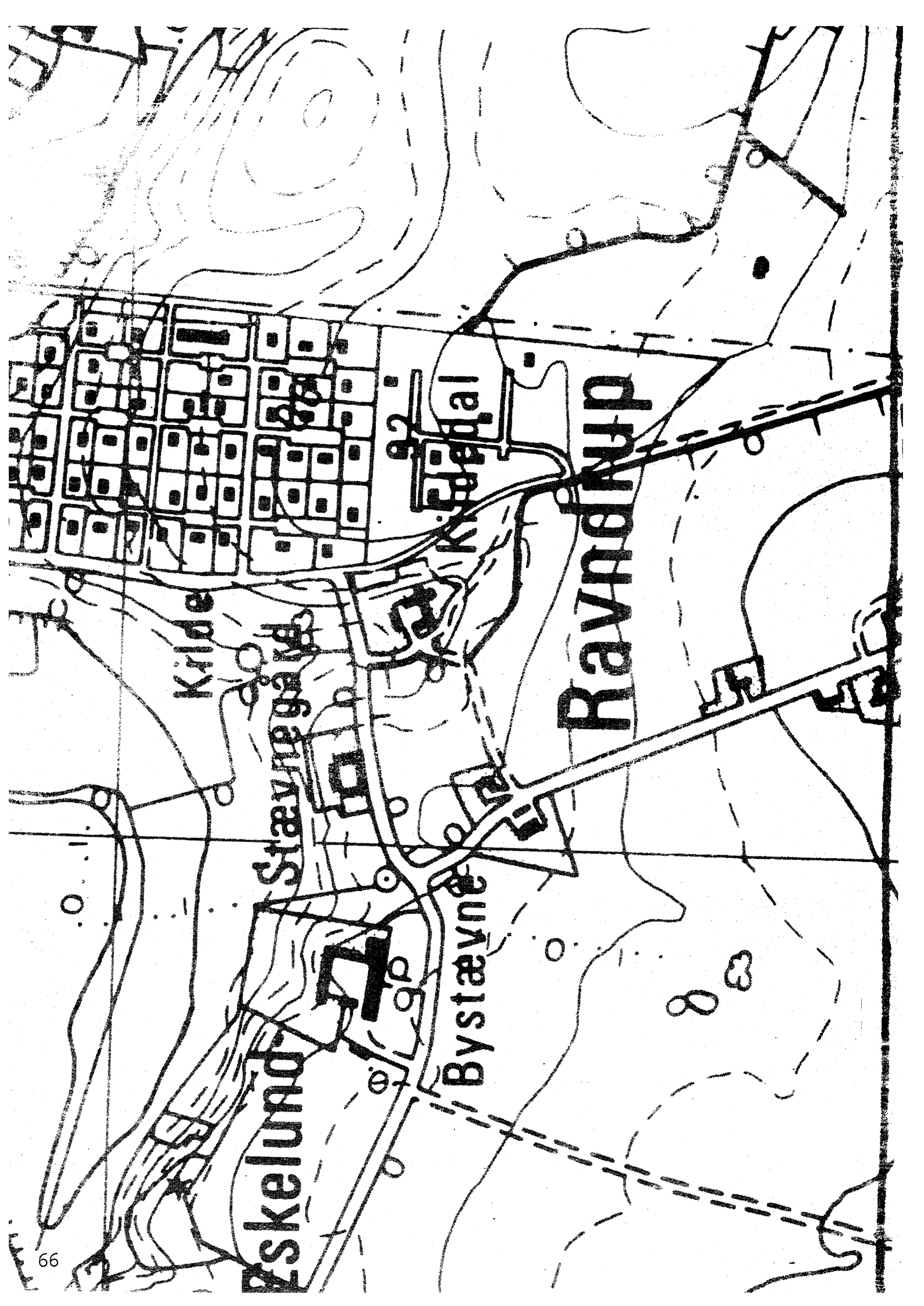
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Interesse.

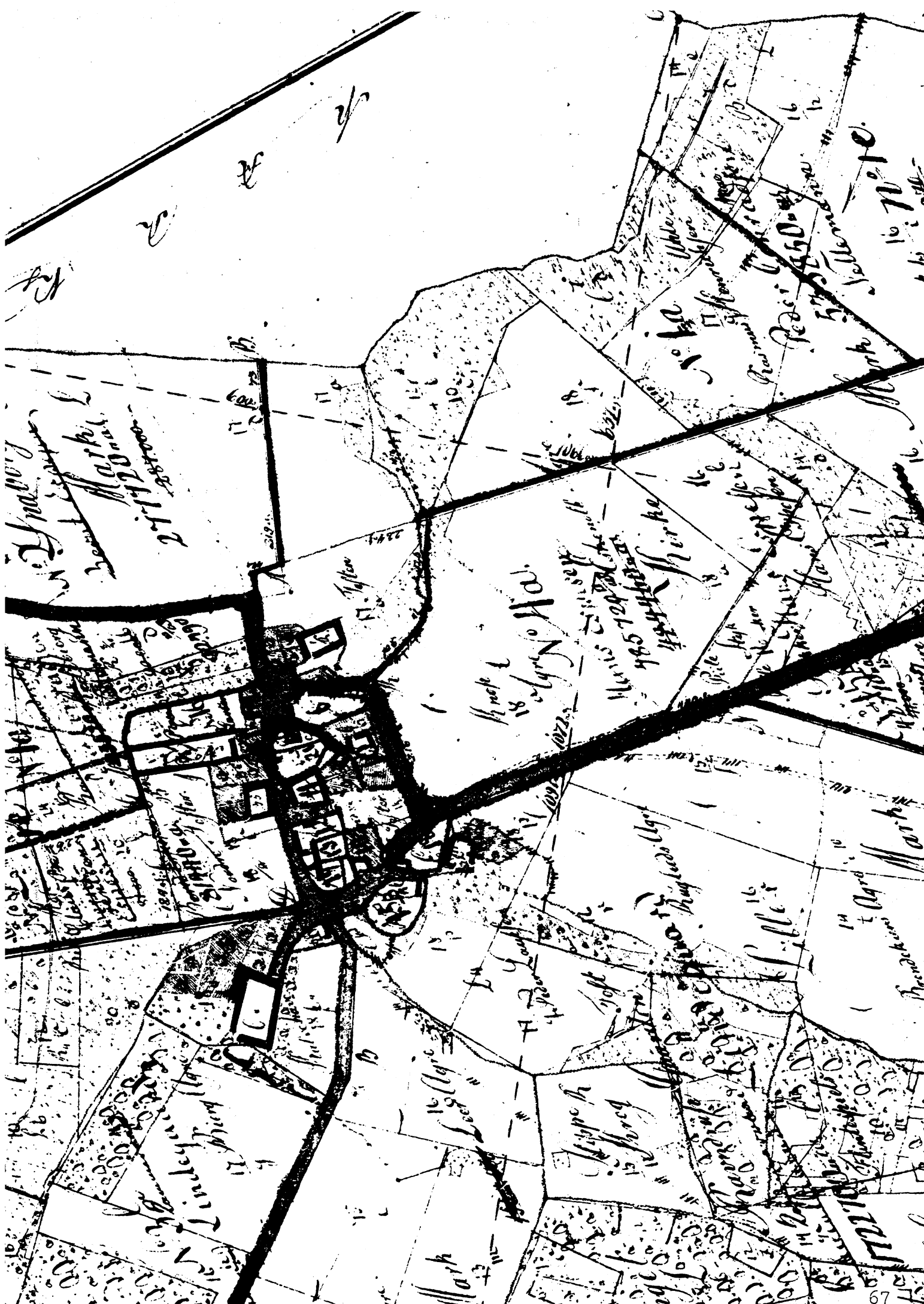
1. Anlægstype. Den lille udflytterby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og har å-orientering. Byformen er uregelmæssig vejforsteby. En Gammeltofte vidner om forgængerbebyggelsens placering.
2. Udviklingstype. Byen domineredes fra senmiddelalder af selvejergårde og havde i det hele en ret træg udvikling. Ekspansionen i det 19. årh. havde begrænset omfang.

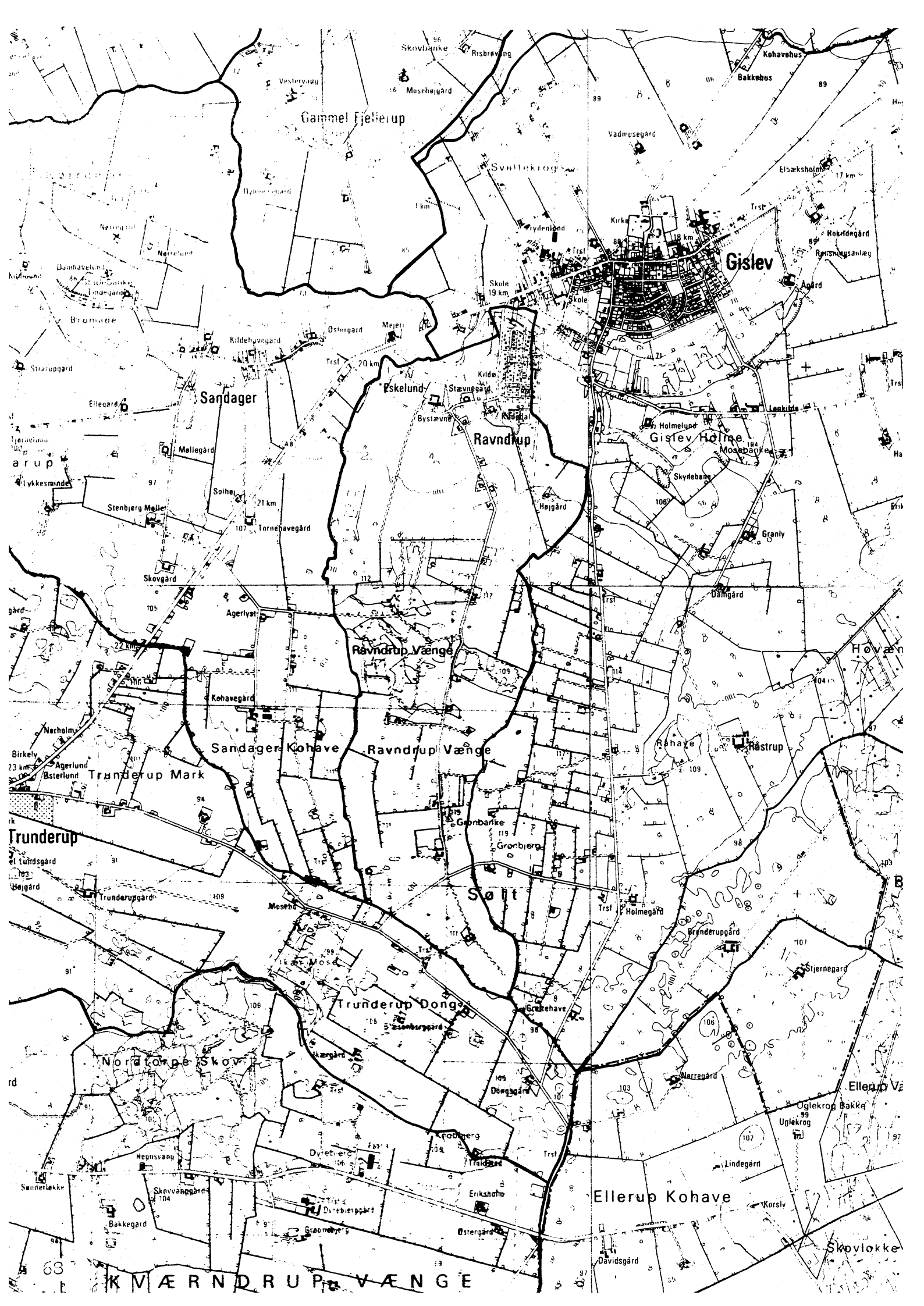
Sammenfattende drejer det sig om en forholdsvis, almindelig og typen anlægstype med træg udvikling.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret et større skovareal.
3. Særlige relikter: Eskelundgård.
4. Arkæologiske interesser: 4 frilagte gårdtomter.

Gammel Fjellerup

Gislev

Sandager

Ravndrup

Ravndrup Vænge

Sandager Kohave

Ravndrup Vænge

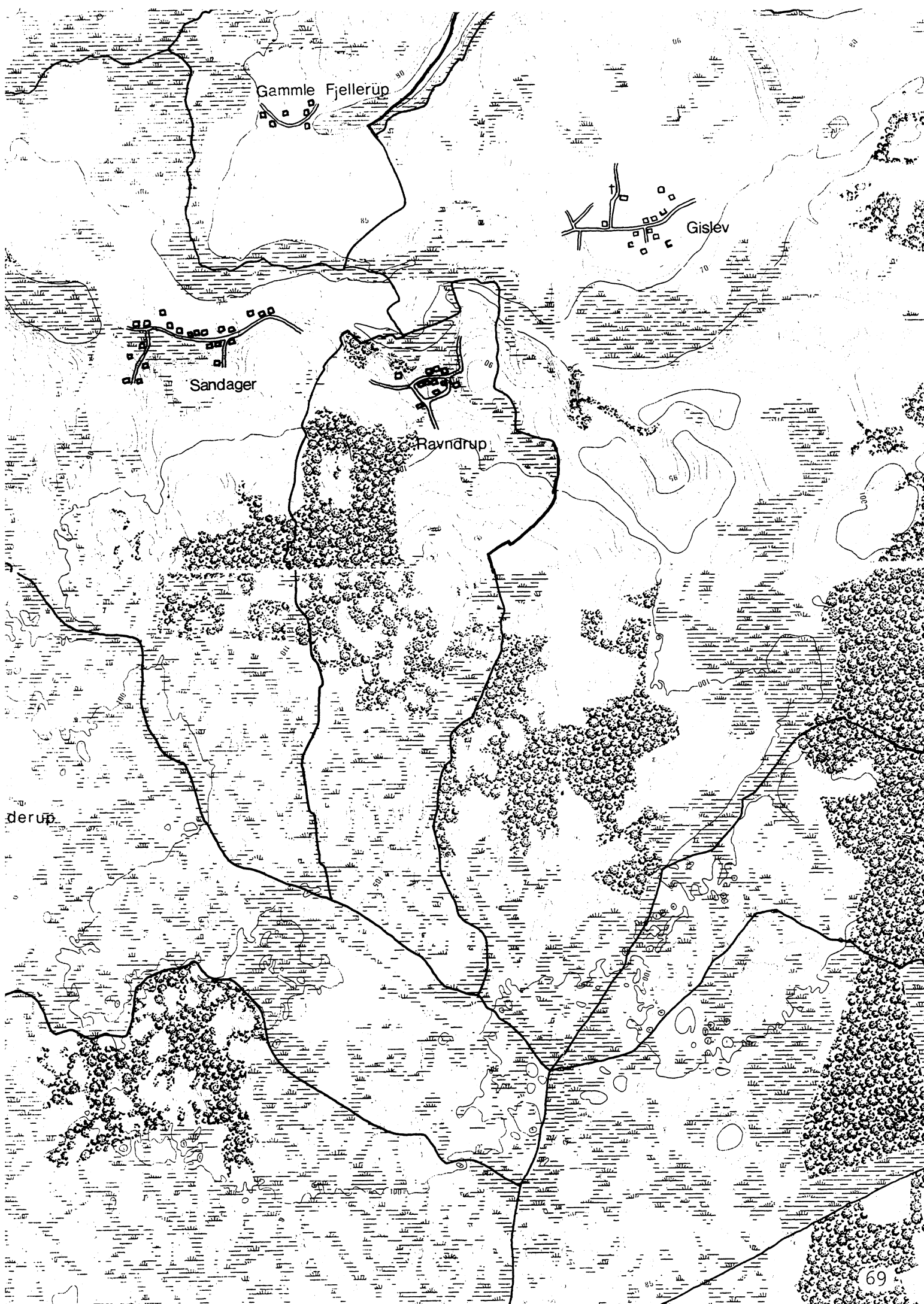
Trunderup

Trunderup Dong

Nordtorpe Skov

Ellerup Kohave

KVÆRNDRUP VÆNGE

Gamle Fjellerup

Gislev

Sandager

Ravndrup

derup

SANDAGER

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gisleev
----------	------------------	----------------------	------------------

Navn: Sandager	Navnetype: -ager.
-------------------	----------------------

Bemærkninger:

Sandager er nævnt første gang 1468 i formen Sandager. Forleddet er sand. Efterleddet er ager, glda., akær, som er brugt om "dyrket jord i almindelighed".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikin- getid - middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, der i modsætning til de middelalderlige udflytterbebyggelser, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slynget vejby.

Byens gårde ligger med ret stor indbyrdes afstand langs den øst-vest gående vej, der har en udløber mod syd, hvor der også ligger et par gårde. En gård ligger lidt isoleret i den vestlige byende. Husene i byen ligger spredt langs hele bygaden.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Der er engområder syd for byen i hele dens udstrækning. Strarupgård ligger i ejerlavets vestlige del.

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke.

d. Udflytning ca. 11 gårde + en række huse.

ved udskiftningen 5 gårde.

efter udskiftningen 6 gårde.

Flyttet ud i hele ejerlavet.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug

rotation: 2/1

vangeantal: 3 - Vangelag med Fjellerup, Ravndrup og Gultved.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G Centralfyn. Hedeslette mod N.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandssand, -ler og -dynd.

naturlig afgrænsning: Til alle sider.

overvejende

overvejende med større indhold af

blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

Engområder i det NV og SV hjørne samt spredt i den sydlige del af ejerlavet - skov i den vestlige del samt midt langs den østlige ejerlavsgrense.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
----------	------------------	----------------------	-----------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 4 ud af 15 gårde tilbage i byen, som derved faktisk er gået helt i opløsning, da de tilbageblevne gårde ligger ret spredt, og da der ikke er sket nogen væsentlig nybebyggelse. Vejforløbet er stort set uforandret. De gamle tofter er kun bevaret, hvor der ligger bebyggelse.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

Skov i den vestlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

STATISTIK

Areal: 806 ha, heraf opdyrket i 1688: 32%

Tønder hartkorn	1664 ¹⁾	1688 ¹⁾	1844 ¹⁾	1903
	121	91	99	

Bebyggelsesenheder:

	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	18 ¹	16 ¹	16 ¹	15 ¹	16 ¹	25 ¹
Huse:	2 ²	4 ²		15		
Huse m/ jord:			5		42	61
Huse u/ jord:			7		1	15
I alt:	20	20	28	30	59	101

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(44%) 1664	2	8	6	8,0
(63%) 1688	4	11	1	5,6
(75%) 1844	10	6	-	4,4
(76%) 1903	24	1	-	2,8

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	111	208	316
Børn:	63	94	173
I alt:	174	302	489

1. Incl. Strarupgård
2. Incl. Sandager mølle

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	-------------------------	-----------------------------	------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	5				3	2	8	2 *
1844	11	25					5	18
1903	23	73					2	3

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 806 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 32%, hvilket er i overensstemmelse med ejerlavets store indhold af eng og skov. I 1664 takseredes byens skove for 22 svins olden. Omkring 1800 var der skovrydningsspor i ejerlavets vestlige del. Ejerlavet takseredes på grund af den ekstensive udnyttelse ret lavt til 91 tdr.htk. i 1684 mod 99 tdr.htk. i 1844. Byen havde i 1682 trevangsbrug og vangelag med Fjellerup, Ravndrup og Gultved. I Sandagers ejerlav findes mod sydvest enestegården Strarup, der var adelig sædegård fra 1400-tallets slutning og indtil 1533, hvor den mageskiftedes med selvejergården Krumstrup. Stenbjerg Mølle mod syd i ejerlavet synes i middelalderen at have været en større bebyggelse. I 1360 omtales Gammelgård i Stenbjerg. Sandager blokudskiftedes i 1801 og siden er ca. 11 gårde flyttet ud. I midten af 1400-tallet havde Lykkesholm 3 gårde i Sandager, men byen domineredes i øvrigt af selvejere, hvoraf der i 1537 var 7. I 1664 var der fortsat 5 selvejere i byen, medens Lykkesholm havde 3 gårde og huse. Dominerende besidder var nabohovedgården Krumstrup, der i 1664 ejede Strarupgård 5 gårde, møllen og 1 hus. Endnu 100 år efter var Lykkesholms og Krumstrups besiddelser stortset uændrede. Blandt øvrige besiddere kan nævnes Tøjstrup og Rygård. Overgangen til selveje skete etapevis og var endnu ikke afsluttet i 1903. Antallet af gårde synes stort set uforandret fra 1600-tallet til 1844, men stiger herefter markant, ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. ligger klart over det normale. Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Sidst i 1700-tallet var gårdene lodsejervis egaliserede, men byen synes aldrig egaliseret i sin helhed.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Gislev
-----------------	------------------	----------------------	-----------------

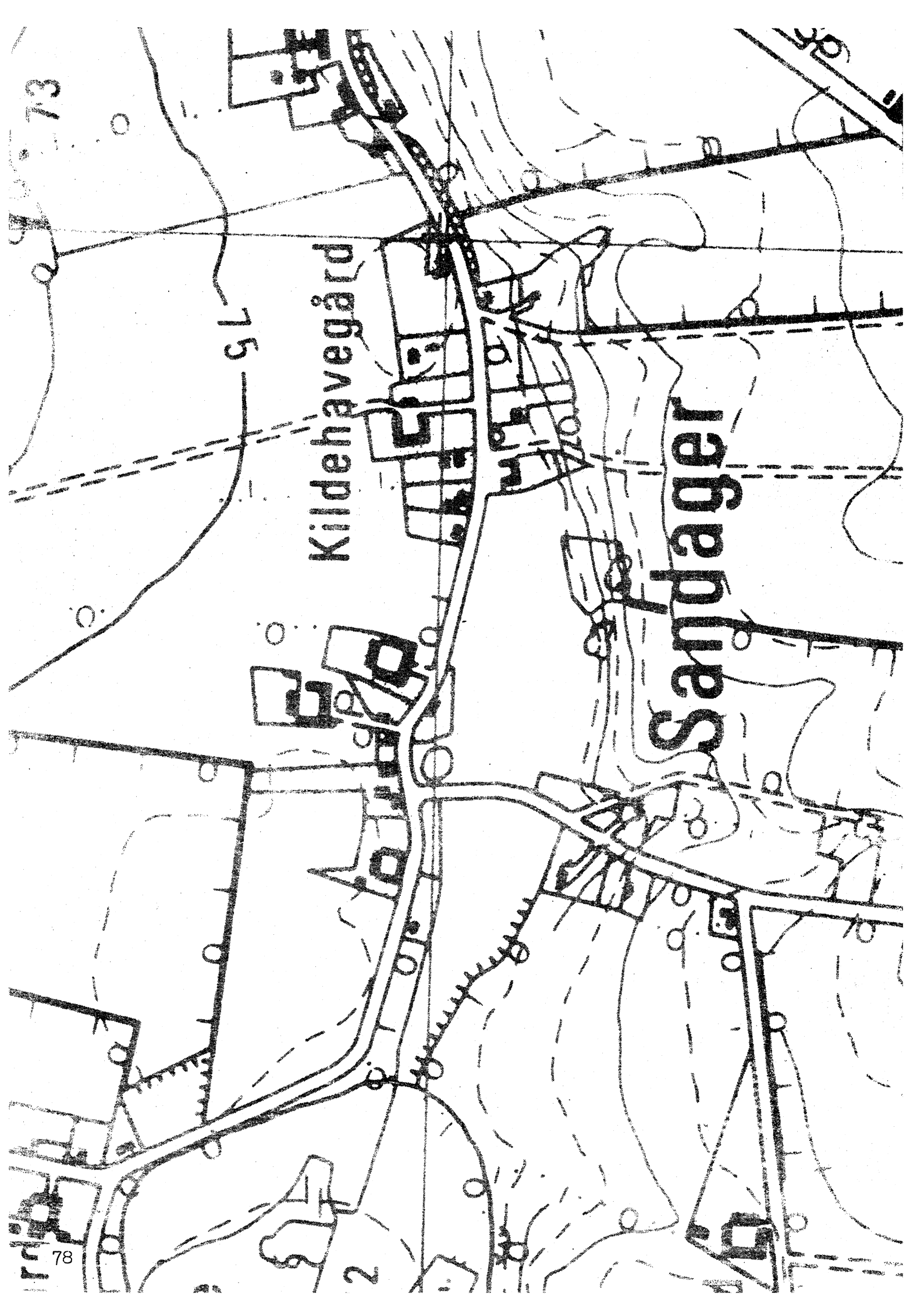
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetidsnavnetypen -ager er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er slynget-vejby type. I ejerlavet er enestegården Strarup (omkring 1500 adelig sædegård) anlagt og Stenbjerg Mølle, der i middelalderen synes at have været en del af en større bebyggelse.
2. Udviklingstype. Byen domineredes i senmiddelalderen af selvejergårde. I 1600-1700-tallet var Krumstrup og Lykkesholm dominerende besiddere og der foretoges lodsejervise egaliseringer. Den trinvis overgang til selveje ledsagedes af en meget stærkt ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del udskiftningshegn samt et større skovareal.
3. Særlige relikter: Strarup.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Stenbjerg, 7 frilagte gårdtomter.

73

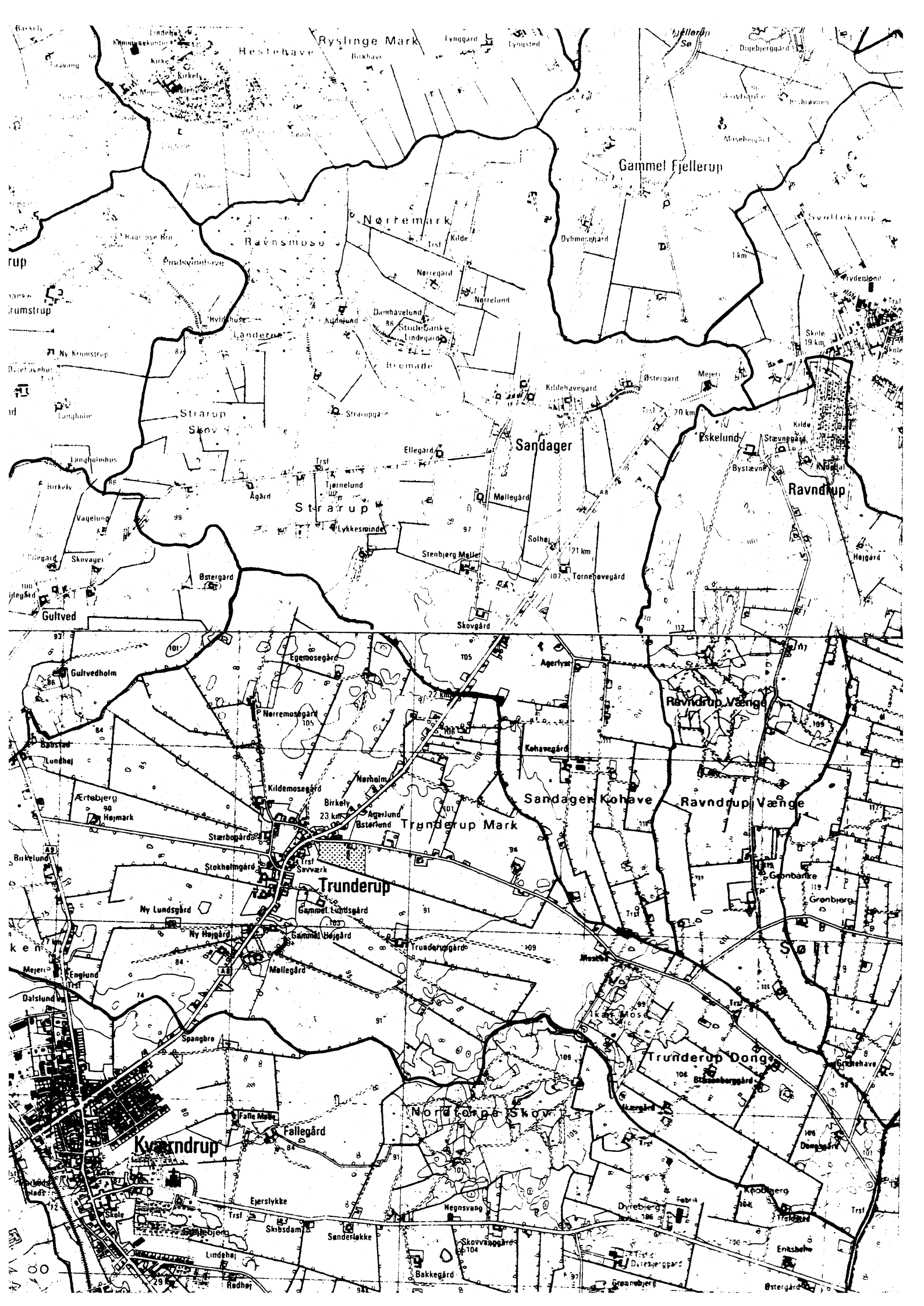
75

Kildehavegård

Sajdager

78

2

umstrup

Gammle Fjellerup

Sandager

Ravndrup

Gultved

Trunderup

Kværndrup

EGESKOV

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Navn: Egeskov	Navnetype: -skov.
-------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Egeskov er nævnt første gang 1405 i formen Egeskow. Forleddet det er trænavnet eg, efterleddet er skov, glda. skogh.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

Egeskov marked omtales allerede i 1702, og det antages at være af middelalderlig oprindelse, muligvis et gammelt kildemarked. Oprindeligt blev det holdt på en af bøndernes fællesmarker, som lå i græs. Efter udskifningen 1805 henlagdes det til en af Egeskovs marker og i 1901 udlagde Julius greve Ahlefeldt-Laurvig-Bille en fast markedsplads ved Rubbeshus.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Samtlige gårde er flyttet ud sammen med enkelte huse. Det meste af det gamle vejforløb er væk. Samtlige gårdtomter er frilagt.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret mod sydvest og sydøst.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

	Besiddelsesforhold:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	Selvejere:		gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					16	16		
1844					14	14		
1903	2	8			8	7		

Udviklingsbeskrivelse:

Egeskov by takseredes i 1684 til 82 tdr.htk., og byen havde da trevangsbrug. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 påfaldende højt, hvilket formentlig skyldes tilstedeværelsen af en senmiddelalderlig hovedgård og dennes gradvise ekspansion - evt. uden ledsagende landgildenedsættelse. Egeskov hovedgård omtales fra 1405. Inden 1650 lagdes 4 af landsbyens gårde til hovedgården, der samtidig udskiftede sin jord fra fællesskabet med bønderne. Inden 1740 blev yderligere 3 gårde i Egeskov by foruden 1 gård i Kværndrup lagt under hovedgården og i forbindelse med udskiftningen foretoges yderligere indhug, ligesom landsbyens gårde udflyttedes totalt fra hovedgårdens nærhed.

Egeskov blokudskiftedes i 1805 og siden er samtlige gårde flyttet ud.

I 1474 erhvervede Mariager kloster 2 gårde i Egeskov. I 1497 havde Glorup 2 gårde. I 1518 var Egeskov gård et beskedent gods med 1 mølle og 5 gårdsæder (småbrug) i byen. Omkring 1550-60 opkøbtes de fleste gårde i byen - samtidig med Egeskov Slots bygning. Endnu i 1660 ejede hovedgården ikke 2 gårde i byen, der derfor som skattepligtige opføres i mandtallet fra 1610. I 1664 ejede hovedgården hele byen med 16 egaliserede gårde a 11,6 tdr.htk, 4 små "ugedagsbol", der ikke gav landgilde men kun hoveri, og 12 huse.

Endnu i 1844 holdt godset landsbyen samlet og i 1903 var overgangen til selveje stadig langt fra afsluttet.

I forbindelse med hovedgårdens ekspansion daler gårdtallet i landsbyen i flere spring fra 21 i 1572 til 10 i 1903, ligesom hus- og befolkningseksponen i det 19. årh. udebliver som følge af den sene overgang til selveje. Allerede i 1600-tallet var hustallet højt som følge af hovedgårdens hoveribehov.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen var allerede egaliseret i 1664.

Inden 1778⁴ egaliseredes byen på ny. Den bestod da af 10 hele gårde a 5-0-3⁷ tdr. htk. og 3 halve gårde foruden husene. Det i nutiden kendte Egeskov marked har muligvis middelalderlig oprindelse og er et gl. kil-demarked.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:

Ingen interesse: Interesse: Stor interesse: Særlig interesse:

Landsbytypologisk vurdering: Særlig interesse.

1) Anlægstype.

Den store adelby af navnetypen - skov har oprindelig været central-placeret i sit ejerlav med ager/skovorientering, men denne placering er senere sløret som følge af landsbyhovedgårdens udparcellering og gradvise ekspansion. Byformen er den almindelige forekommende slyngget vejby-type.

2) Udviklingstype.

Byen samledes i løbet af 1500-1600-tallet under landsbyhovedgården Egeskov, der udskiftede sine jorder og nedlagde halvdelen af byens gårde i flere etaper. Byen havde allerede i 1600-tallet mange huse som følge af hovedgårdens hoveribehov. Byen egaliseredes allerede inden 1664 og en ny egalisering fulgte inden 1778. I forbindelse med udskiftningen udflyttedes de resterende af landsbyens gårde. En sen overgang til selveje indebar en stagnerende udvikling i det 19. årh.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig forholdsvis typeren anlægstype med en udvikling, der er afgørende præget af hovedgårdsdriftens behov.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er totalt opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret enkelte hegn samt større skovarealer.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: en næsten totalt frilagte landsbytomt.

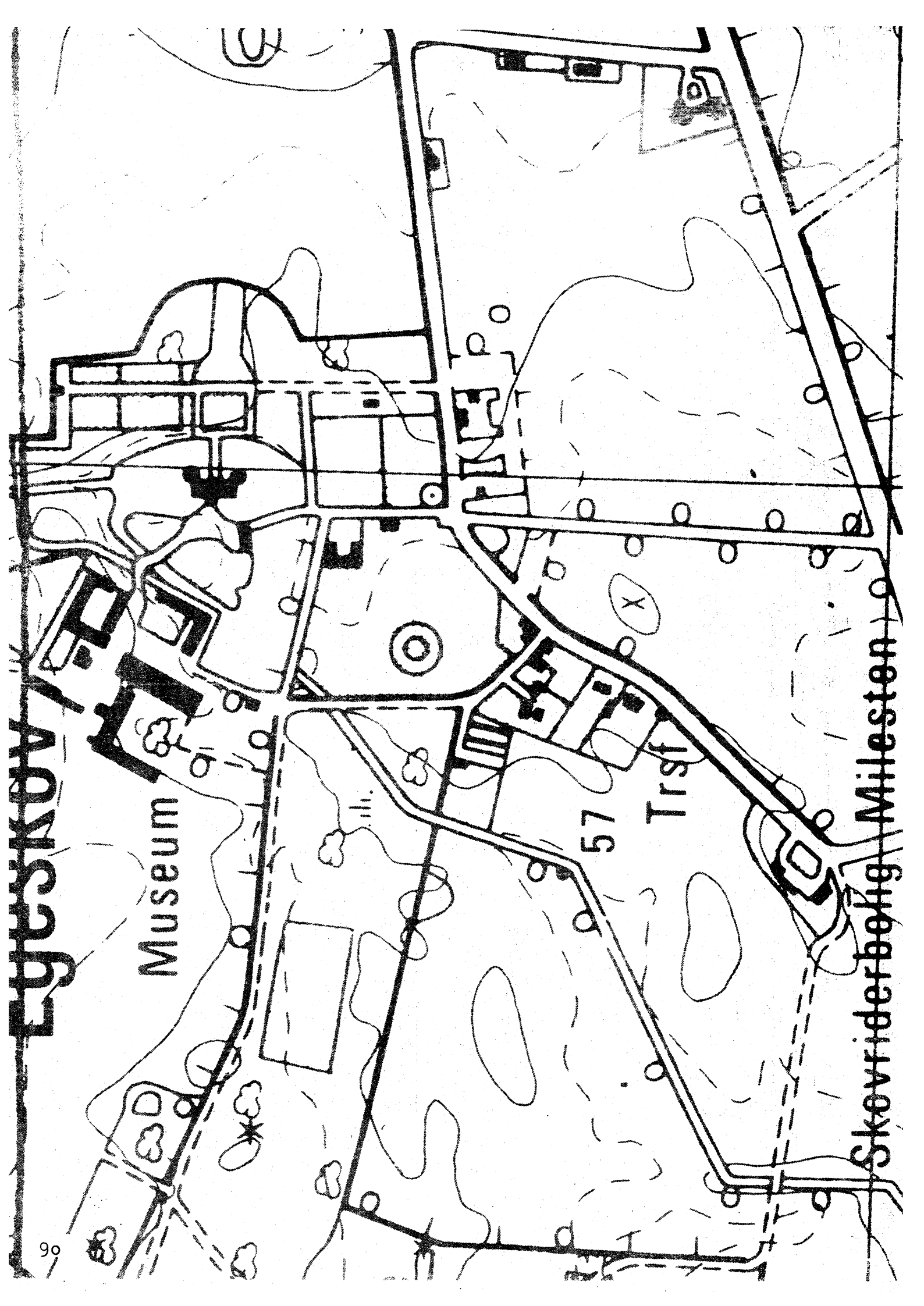
EJTSKOV

Museum

57

Trst

Skovriderbølg Milesten

Kvædrup

Egeskov

Sundsgård

Hundtofte

Søndersø

Højes Rø

Hundtofte Mark

Hundtofte

Sandberg Huse

Lunde

Løjtved

Egeskov

Bukgårdsjorden

Hundtofte Mølle

Hundtofte Mark

Stenstov Huse

Stenstov Huse

Stenstov Huse

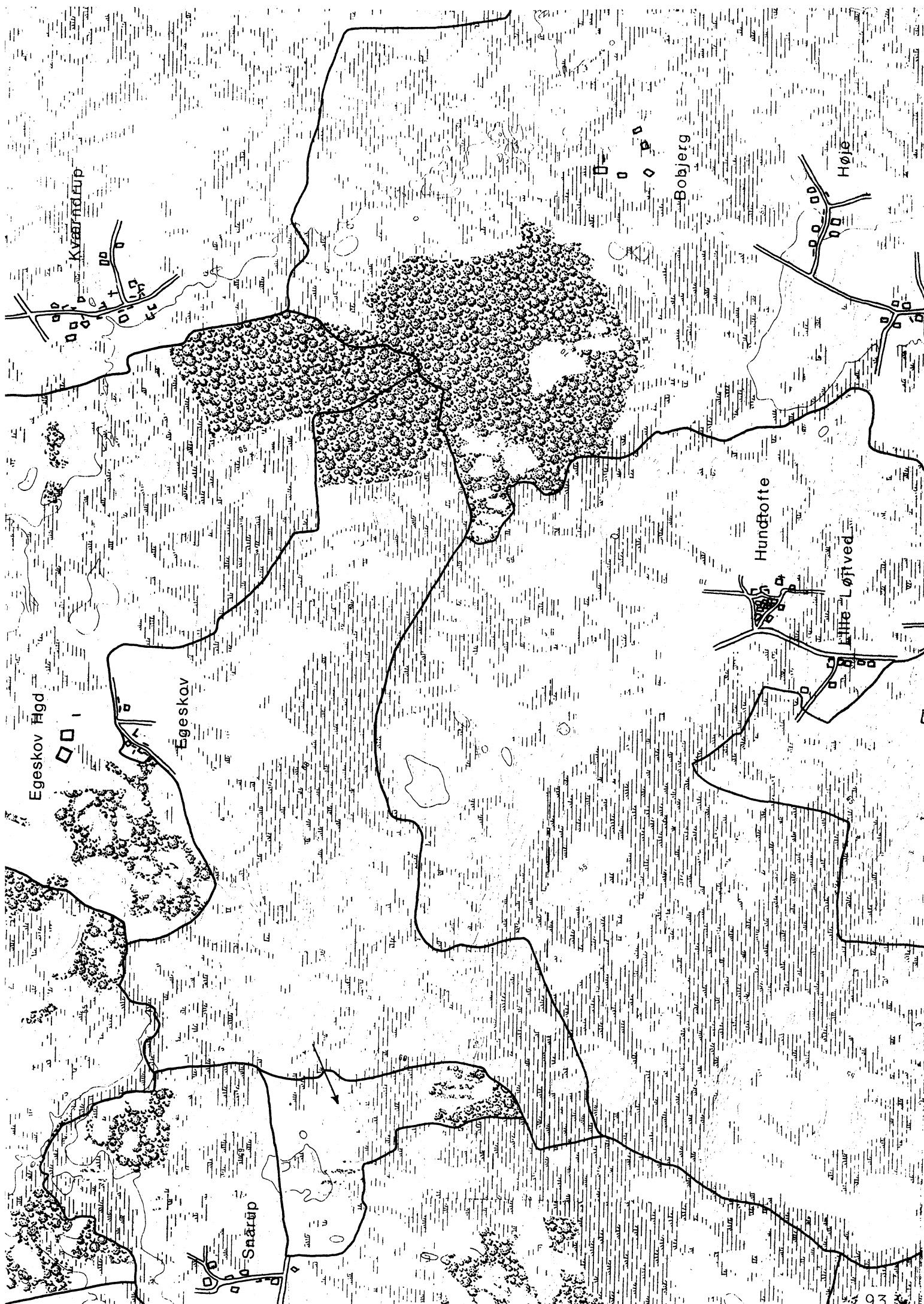
Stenstov Huse

Stenstov Huse

Stenstov Huse

Stenstov Huse

Stenstov Huse

GJULTVED

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Navn: Gultved	Navnetype: -tved.
-------------------------	-----------------------------

<p>Bemærkninger:</p> <p>Gultved er nævnt første gang 1473 i formen Gwltwedh. Det kan ikke afgøres om forleddet er tillægsordet gul eller navneordet guld. I første tilfælde kan de i nærheden fundne lag af glimmersand, have givet anledning til navnet. I det andet tilfælde sigter forleddet måske til guldfund i de på Gultved grund fundne urnegrave. Efterleddet er tved, glða. thwet, som betyder rydning, fældet skov.</p>

Anlægstype: Rydningsby	Anlæggelsestidspunkt: Middelalder
----------------------------------	---

<p>Bemærkninger:</p> <p>En rydningsby er en landsby, som er anlagt i middelalderen efter forudgående skovrydning på stedet.</p>
--

<p>Historiske tildragelser:</p>
--

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

30% af gårdene er flyttet ud, men ikke mere end 100 m mod nord. Vejforløbet er bevaret, men gadeudvidelsen mod øst er forsvunden. Det er kun tofteskellene omkring gård nr. 1 der er delvist bevaret. Det ene hus er forsvundet. Der er to frilagte gårdtomter. Der er kun bygget to nye huse i byen.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

Enkelte udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevsareal størsteparten opdyrket

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	------------------	----------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 186 ha, heraf opdyrket 1688: 49%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	53	32	36				
Bebyggelsesenheder:							
	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	5	5	6	6	6	8	10
Huse:	1	1			1		
Huse m/ jord:				1		4	5
Huse u/ jord:							3
I alt:	6	6	6	7	7	12	18
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
33	1664	1	2	3	8,8		
83	1688	2	4		5,2		
50	1844	4	4		4,2		
70	1903	7	3		3,4		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	27	43	62			
	Børn:	14	20	16			
	I alt:	41	63	78			

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

	Besiddelsesforhold: Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664							6	
1844	6	3			2	1		
1903	10	8						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 186 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes til 32 tdr.htk. og i 1844 tilsvarende til 36 tdr.htk. Byens skove takseredes i 1664 til 12 svins olden. Byen er udparcelleret som rydningsby af Trunderup.

Gultvedholm nævnes allerede i 1475 og er formentlig en middelalderligt væbnergård, der er udflyttet fra landsbyen.

Gultved stjerneudskiftedes i 1786 og siden er 2 gårde flyttet ud.

Gultvedholm (omkring 12 tdr.htk.) optræder på skiftet efter Mette Petersdatter i 1475. I byen fandtes desuden i senmiddelalderen en selvejergård. I 1664 havde nabohovedgården Krumstrup 5 gårde, medens Nordskov havde 1 gård. I 1767 havde Krunstrup 4 egaliserede gårde a 4-1-0-½ tdr.htk. (heriblandt Gultvedholm), medens der indensogns hovedgård Egeskov havde de to sidste gårde a 3-4-3-½ tdr.htk. Endnu i 1844 bibeholdt Egeskov sine 2 gårde, men i 1903 var overgangen til selveje afsluttet.

Byen var i 1500-1700-tallet på 5-6 gårde. I forbindelse med overgangen til selveje skete en markant øgning i gårdtallet, medens hus- og befolkningstallets vækst i det 19. årh. har mere moderat omfang.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen fremstår som egaliseret i 1767, omend der faktisk er tale om 2 lodsejervise egaliseringer.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Interesse.**

1) Anlægstype.

Den lille udflytter-rydningsby af middelaldernavnetyperen -tved er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget vejby-type. Enestegården Gultvedholm er formentlig udflyttet i senmiddelalderen og anlagt som væbnergård.

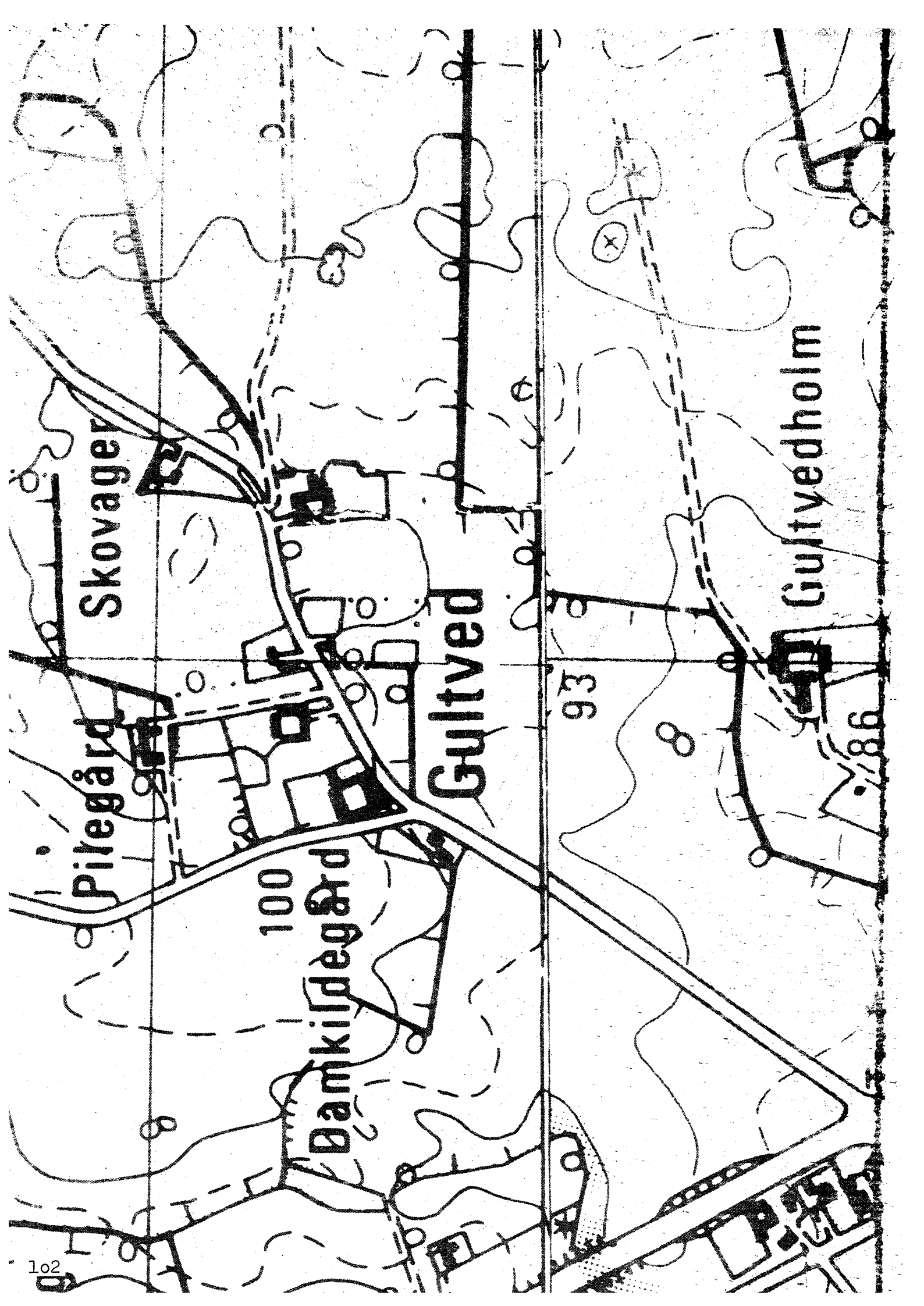
2) Udviklingstype.

Byen domineredes i 1600-1700-tallet af nabohovedgården Krumstrup samt den indensogns hovedgård Egeskov. Der foretoges (lodsejervise) egaliseringer inden 1767. Overgangen til selveje skete ret tidligt og ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype, med få udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er delvis bevaret.
2. Kulturlandskabet har kun bevaret enkelte udskiftningshegn.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: 2 frilagte gårdtomter.

Pilegård

Skovager

100

Dankildegårde

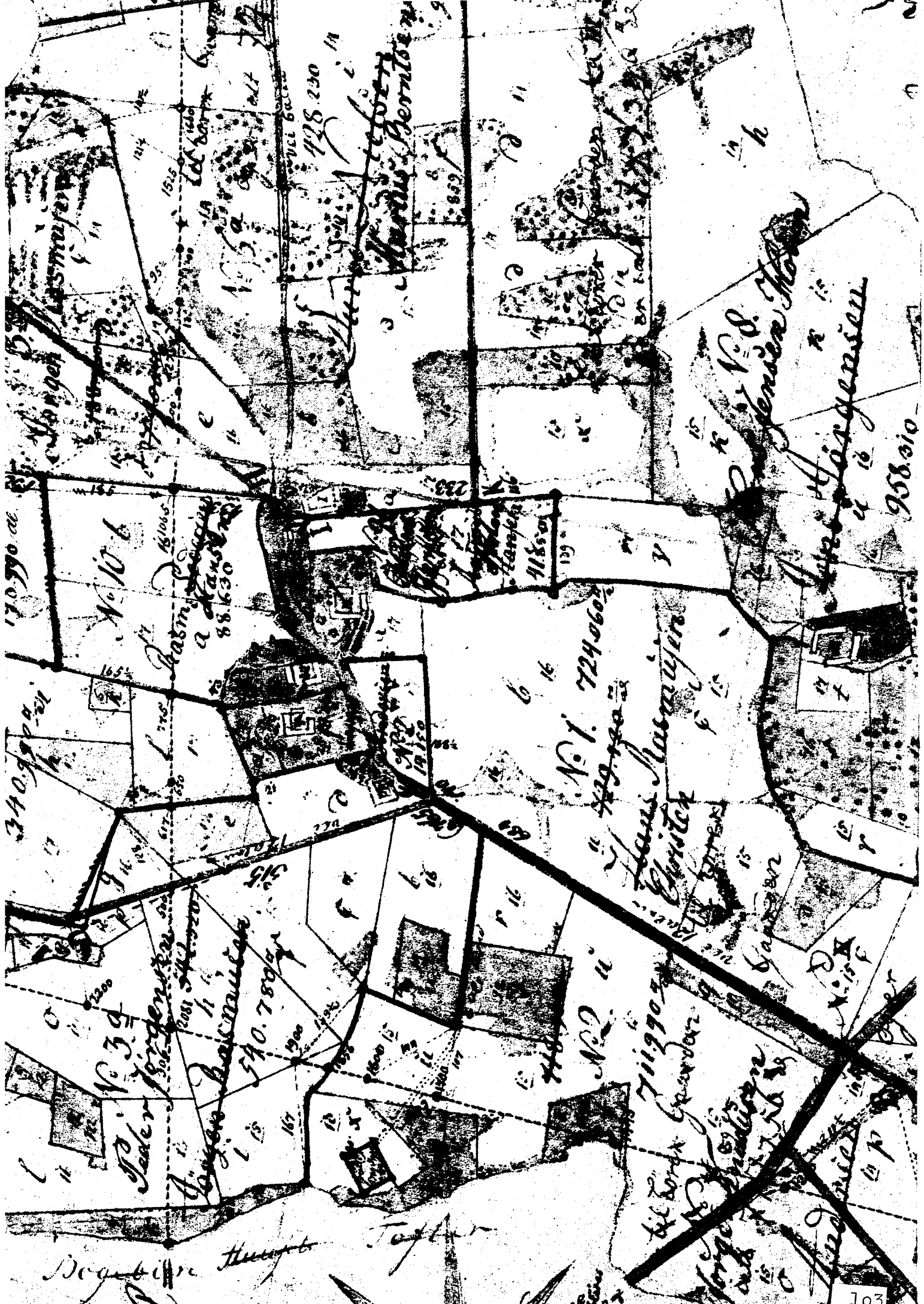
Gultved

93

8

Gultvedholm

86

170.990 a

No. 10 b

Larsen
88.630

240.990 a

No. 3 a

Larsen
540.780 a

No. 1. 724.060 1/2

Larsen
Hansen

No. 2 a

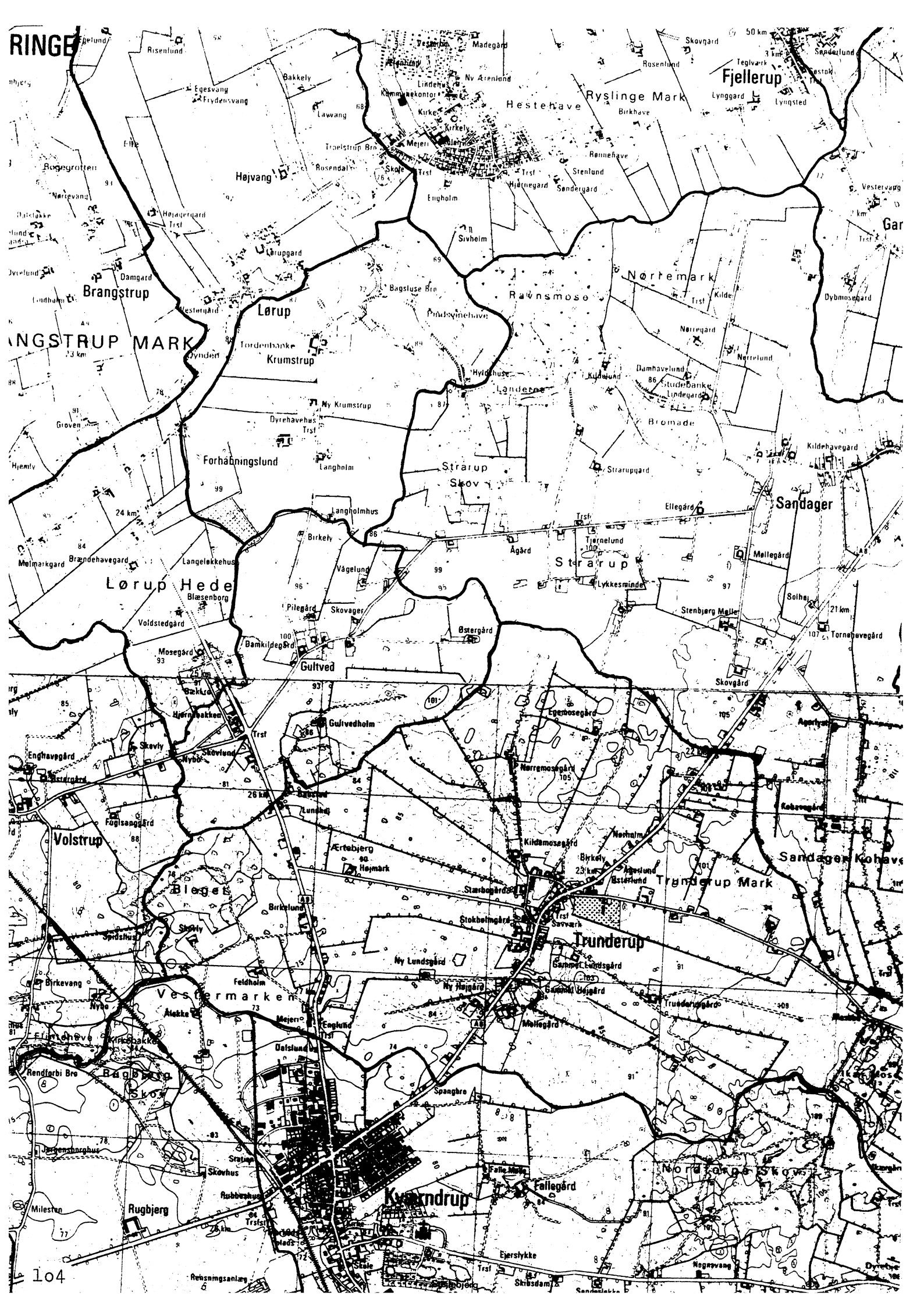
Larsen
Hansen

No. 10 d

Larsen
Hansen

958.010

Dejebene

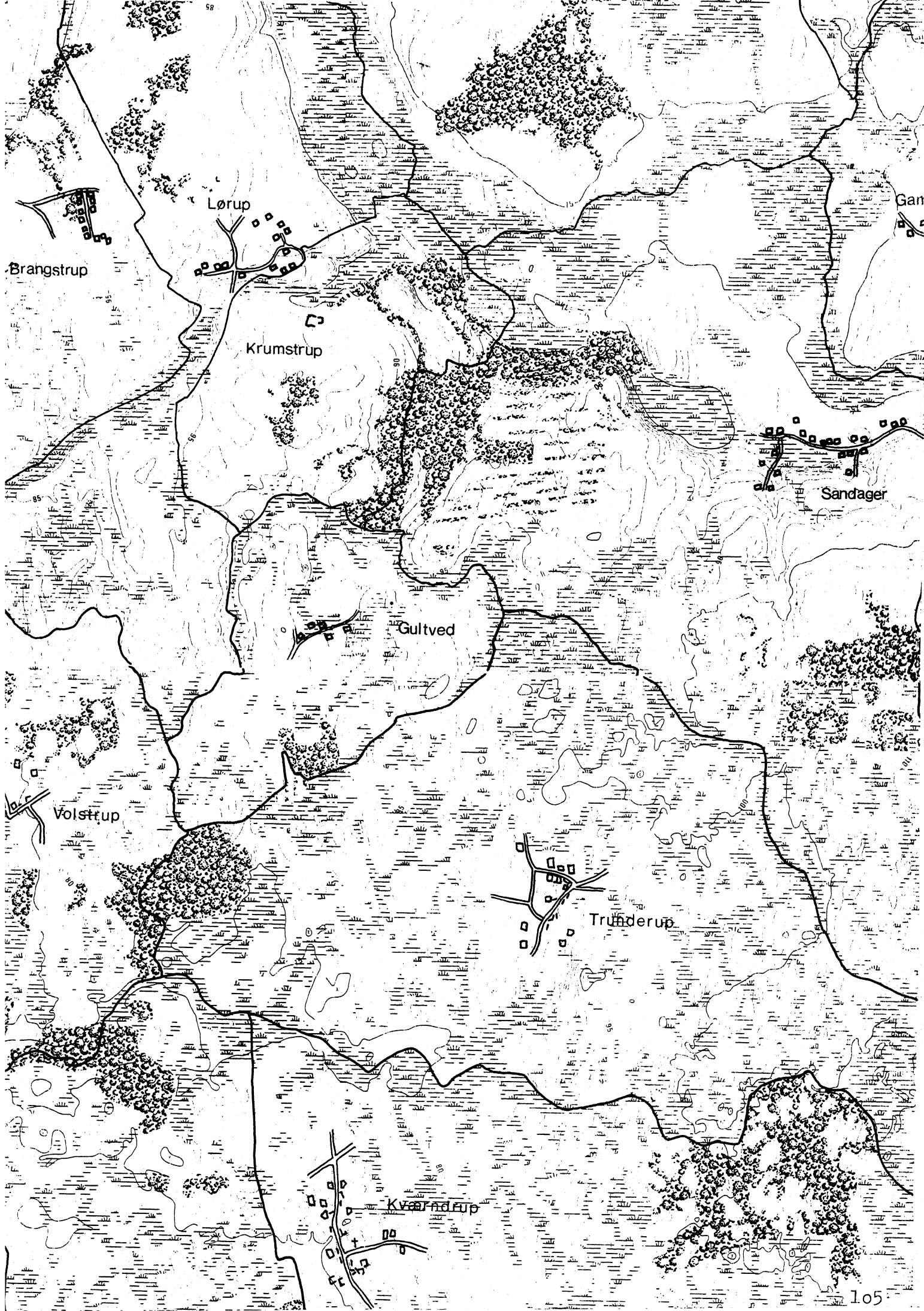

RINGE

50 km

BRANGSTRUP MARK

104

Lørup

Brangstrup

Krumstrup

Gan

Sandager

Gultved

Volstrup

Trunderup

Kværndrup

KVÆRNDRUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	-------------------------	-----------------------------	---------------------------

Navn: Kværndrup	Navnetype: -torp.
---------------------------	-----------------------------

Bemærkninger:

Kværndrup er nævnt første gang omkring 1348 i formen Querinthorp. Forleddet er navneordet, gl'da. kwærn, som betyder mølle. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
------------------------------	--

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger i mange grupper langs den nord-syd-gående bygade og ved en mod østgående forgrening. Der er to dobbeltgårde i byen. Kirken ligger midt i byen ved en fortelignende gadeudvidelse med gårde og huse rundt om sig. Der er aftegnet en mængde huse mellem gårdgrupperne. Fallegård ligger 100 m øst for byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen er koblingsplaceret på tværs af en bæk.

c. Udskiftning

år: 1801 figur: Stjerneudskiftning.

d. Udflytning

- ved udskiftningen 10 gårde.
 efter udskiftningen 11 gårde, måske flere.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1

vangeantal: 3+1 sås årligt.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Terrænskrænter, hatformede bakker og israndsbakker. Mindre område med hedeslette mod NØ.

jordbund: Moræneler med små spredte forekomster af smeltevandssand, -grus og ferskvandsdynd.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er ikke naturlig afgrænset mod Egeskov hovedgård.

- overvejende
 overvejende med større indhold af
 blandingsøkonomi med ager, eng og skov.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

80% af gårdene er flyttet ud. Vejforløbet er bevaret, men både reguleret og udbygget. Gadeudvidelsen ved kirken er væk og bygaden er en del af landevejen Svendborg-Odense og derfor stærkt trafikeret. Byen er tillige udbygget stærkt med station, industri og parcelhuskvarterer.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En del udskiftningshegn ude i ejerlavet er bevaret.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret mod nord. Ejerlavet er i øvrigt stærkt bebygget med udflyttergårde og landevejsbyggeri.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	------------------	----------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 982 ha, heraf opdyrket 1688: 34%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	188	118	151	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	24 [⊕]	19 [⊕]	24 [⊕]	23	24	26	31
Huse:	1	5	15 ¹		17		
Huse m/ jord:				2		30	50
Huse u/ jord:				12		3	47
I alt:	25	24	39	37	41	59	128

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
57	1664	3	14	6	8,2
61	1688	12	10	1	5,1
69	1844	5	19	2	5,4
45	1903	16	13	2	4,3

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	213	304	480
Børn:	103	165	262
I alt:	316	469	742

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sunds	Ryslinge	Kværndrup

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	3		5	4	8	4	8	7
1844	4	5			22	28		
1903	25	83			6	14		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det omkring 1800 982 ha store ejerlav var i 1682 kun opdyrket 34%. Da ejerlavets areal i mellemtiden er ændret som følge af nedlæggelsen af en gård under Egeskov f. 1740 har opdyrkningsprocenten i 1682 i virkeligheden været endnu lavere. Skovarealerne har da også været betydelige. I 1572 havde præsten olden til 84 svin og endnu i 1664 takseredes byens skove for 212 svins olden. På grund af den ekstensive udnyttelse takseredes byen i 1684 ret lavt til 118 tdr.htk. mod 151 tdr. omkring 1800. Allerede før 1572 havde Egeskovgård inddraget jord fra Kværndrup, og før 1740 nedlagdes endnu 1 gård.

Mark- og skovnavne på Nordtorp vidner om en nedlagt bebyggelse nordøst for Kværndrup. Lidt øst for byen nævnes enestegården Faldegård fra 1504. I 1609 fungerede den som en lille adelig hovedgård.

Kværndrup stjerneudskiftedes i 1801 og siden er 21 gårde udflyttet/nedlagt.

I 1460'erne erhvervede Eggert Frille 2 gårde i byen, der i øvrigt i senmiddelalderne husede 5 selvejergårde under Nyborg len. Besiddelsesforholdene var i øvrigt i 1500-tallet meget spredte. Hesselagergård havde i 1544 3 gårde, medens Kørup og Hvedholm i 1617 havde henholdsvis 4 og 2 gårde. I 1664 var kronens andel intakt, medens den indensogns hovedgård Egeskov da kun havde 8 gårde og 4 huse. Inden 1778 havde Egeskov stort set samlet hele byen og havde da 20 egaliserede gårde a 3-5-2-2 $\frac{9}{10}$ tdr.htk. 1 gård a 6 tdr. og 1 møllegård. Endnu i 1844 var Egeskovs gods intakt og i 1903 var overgangen til selveje stadig langt fra afsluttet.

Antallet af gårde lå i 1500-1700-tallet på 23-24 (i 1610 mandtallet mangler de skattefri indensogns ugedagstjenere til Egeskovgård). I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens hus- og befolkningsvæksten ligger over det normale. Kværndrup var i færd med som stationsby at udvikle sig som bymæssig bebyggelse.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. Byen egaliseredes inden 1778. Et hospital oprettedes 1770. Det restaureredes i 1869. I 1546 oplyses det, at Kværndrup dette år er blevet rebet og målt.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er randplaceret i sit ejerlav og er koblingsplaceret på tværs af en bæk (jfr. navnets betydning: mølle-torp). Byformen er den almindeligt forekommende slynget vejby-type. Nabohovedgården Egeskov har flere gange gjort indhug i ejerlavet. Marknavne på Nordtorp vidner om en nedlagt middelalderbebyggelse. Enestegården Faldegård fungerede en kort tid omkring 1600 som hovedgård.

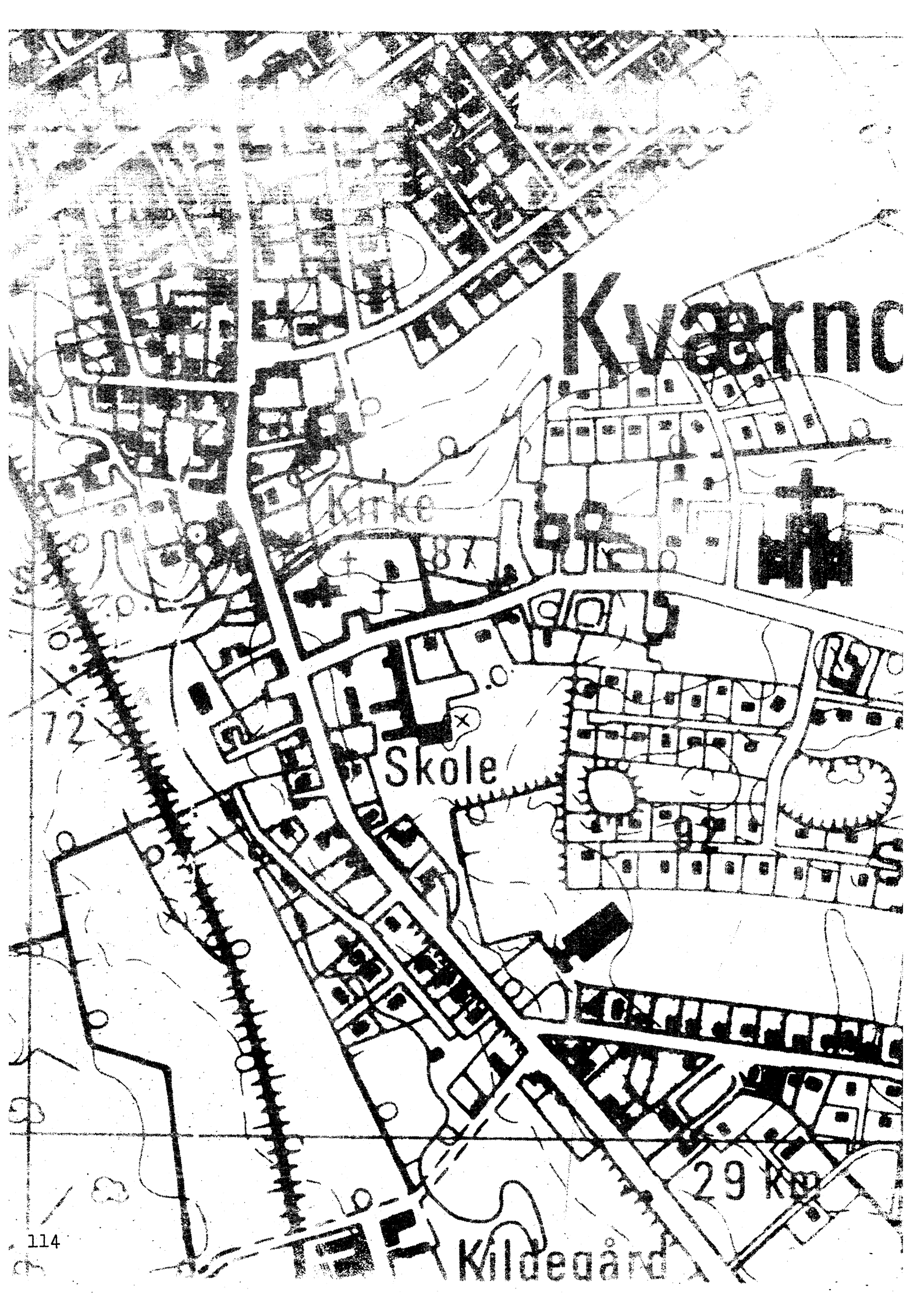
2) Udviklingstype.

Byen havde i senmiddelalderen meget sammensatte besiddelsesforhold, men samledes i løbet af 1600-1700-tallet under Egeskov, der egaliserede byen inden 1778 og oprettede et hospital. Overgangen til selveje skete sent og fulgtes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret et større skovareal, men er præget af nybebyggelse.
3. Særlige relikter: kirke, hospital.
4. Arkæologiske interesser: tomten af Nordtorp, omkring 3 frilagte gårdtomter.

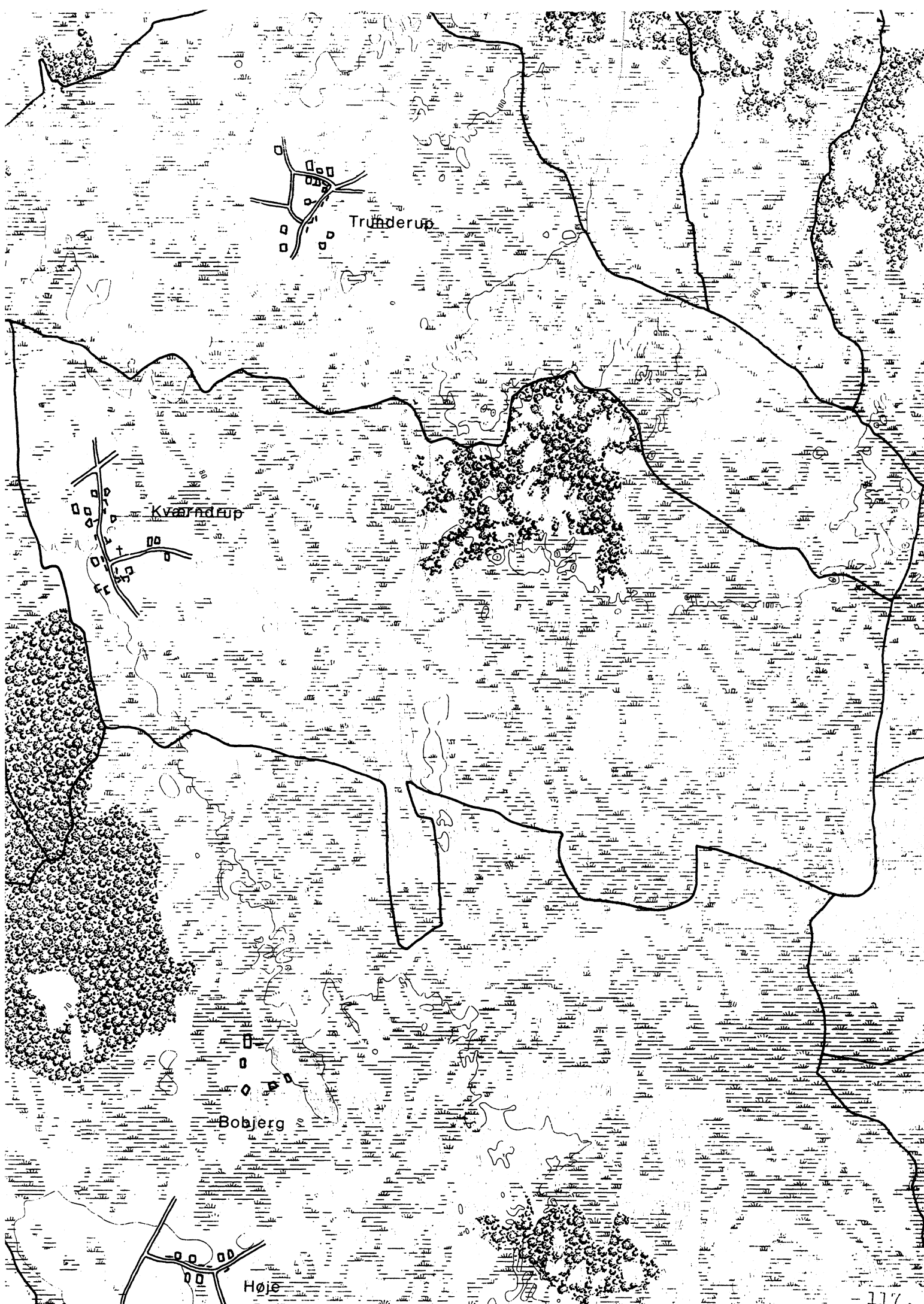
Kvarner

Skole

Kildegaard

72

29

Trunderup

Kværndrup

Bobbjerg

Høje

TRUNDERUP

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Soqn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Navn: Trunderup	Navnetype: -torp.
--------------------	----------------------

Bemærkninger:

Trunderup er nævnt første gang 1473 i formen Trwndrop. Forleddet er sandsynligvis mandsnavnet, gl'da. Thronð, egentlige trønder. Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder udflytterbebyggelse.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Trunderup fødtes 1846 lokalhistorikeren, den folkeminde- og dialektkyndige dørlæge P. Jensen. I Trunderup står en granitstøkke oprindeligt rejst i Kværndrup med portrætmedaillon for skyttesagens forkæmper oberstløjtnant Edv. Nielsen.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slynget vejby.

Gårdene ligger langs bygaden og ved forgreningerne til denne. I den nordlige del danner vejforløbet en stor plads, men bebyggelsen synes ikke orienteret mod denne. I den nordlige del ligger tre sammenbyggede gårde. Husene ligger jævnt fordelt mellem gårdene. Møllen ligger syd for byen (nr. 13).

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

c. Udskiftning

år: 1789 figur: Stjerneudskiftning. Strimmeludskiftning mod øst.

d. Udflytning

ved udskiftningen
 efter udskiftningen 2 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 3+1 sås årligt.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K. Centralfyn. Enkelte terrasseskrænter og hatformede bakker. Mindre område med hedeslette mod SØ.

jordbund: Moræneler med små spredte forekomster af smeltevandssand, -grus, ferskvandsdynd og -tørv.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er naturlig afgrænset.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng.
 blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

60% af gårdene er flyttet ud. Seks gårdtomter er frilagt, deriblandt de tre sammenbyggede gårde. Vejforløbet er bevaret, men stærkt reguleret, så de mange gadeudvidelser er forsvundet og den store åbne plads er blevet mindre. Tofteskellene er ikke bevaret. Bygaden er stærkt trafikeret, fordi den er en del af landevejen Nyborg-Faaborg. Der er bygget en del huse og et savværk ved den åbne plads.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

De fleste hegn fra stjerneudskiftningshegnene er bevaret, mens der kun er få hegn bevaret mod øst og vest.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Større skovareal bevaret mod vest. Eng og mose bevaret mod øst.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

STATISTIK

Areal: 845 ha, heraf opdyrket 1688: 31%.

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	160	88	136	

Bebyggelsesenheder:

	1572	1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	18	15	18	19	16	17	27
Huse:	3	6 ¹	6		9		
Huse m/ jord:						15	33
Huse u/ jord:				4		1	25
I alt:	21	21	24	23	25	33	85

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
50	1664	1	8	9	8,9
68	1688	11	7	1	4,6
53	1844	2	6	9	7,5
59	1903	14	11	2	3,9

Folketal:

	1787	1845	1901
Voksne:	139	167	330
Børn:	49	70	117
I alt:	188	237	447

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
----------	------------------	----------------------	--------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	5		1	3	7	3	5	
1844	2	2			15	14		
1903	27	58						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 845 ha store ejerlav var i 1688 kun opdyrket 31%, hvilket er i overensstemmelse med et betydeligt indhold af skov. I 1626 havde Eske Broch 3 gårde i Trunderup med skov til i alt 45 svins olden. I 1664 vurderedes ejerlavets skove kun til 53 svins olden og omkring 1800 var skovene stort set forsvundne. Trunderup havde i 1684 trevangsbrug. Et marknavn på Gammeltofte (nævnt 1682) vidner formentlig om en forgængerbebyggelse for den nuværende.

Trunderup stjerneudskiftedes i 1789 og siden er 9 gårde udflyttet.

I 1563 var der 6 selvejergårde i byen (under Nyborg len). Hertil kom 1 sognekirkegård. Blandt adelsgodset kan nævnes, at Hesselagergård i 1544 besat Højegård i Trunderup. I 1626 havde Eske Broch samlet et mindre godskompleks omkring Faldegård og mølle i Kværndrup ejerlav, bestående af 3 gårde og 6 huse i Kværndrup og 3 gårde i Trunderup. Blandt disse er muligvis den gård, som Lene Andersdatter Gøje skrev sig til i 1608. I 1664 var krongodset stort set intakt, medens den indensogns hovedgård Egeskov havde samlet 7 gårde og 3 huse. I 1778 var Egeskov nået op på 12 af byens 16 gårde og senere samledes yderligere gods, således at Egeskov i 1844 besad 15 gårde og 14 huse. Overgangen til selveje var afsluttet i 1903.

Antallet af gårde var i 1500-1600-tallet 18-19 (i 1610 mandtallet mangler de skattefri indensogns ugedagstjenere til Egeskovgård). Formentlig i forbindelse med en egaliserings nedsattes gårdtallet inden 1774 til 16. Overgangen til selveje ledsagedes af en voldsom bebyggelses- og befolkningsekspansion.

Gårdene var i 1684 forholdsvis små. I 1778 var Egeskovs 12 gårde egaliserede med 8 hele gårde a 5-1-1-2½ tdr.htk. og 4 gårde a 2-4-2-2¼ tdr.htk.

FYNS AMT	Herred: Sunds	Kommune: Ryslinge	Sogn: Kværndrup
-----------------	------------------	----------------------	--------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.**

1) Anlægstype.

Den middelstore adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er centralplaceret i sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er slynget vejby. Endnu i 1600-tallet var ejerlavet stærkt præget af skov. En Gammeltofte vidner om forgængeren for den nuværende bebyggelse.

2) Udviklingstype.

Byen husede i senmiddelalderen et betydeligt antal selvejere. Omkring 1600 var der i Trunderup en lille adelig sædegård. I løbet af 1600-1700-tallet samledes byen stort set under hovedgården Egeskov, der foretog en egalisering inden 1778. Overgangen til selveje ledsagedes af markant ekspansion.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en del hegn samt flere skov- og mo-searealer.
3. Særlige relikter:-
4. Arkæologiske interesser: en Gammeltofte, 6 frilagte gårdtomter.

Kildemosegård

Birkely

23 km

rbogård

Trsf

Savværk

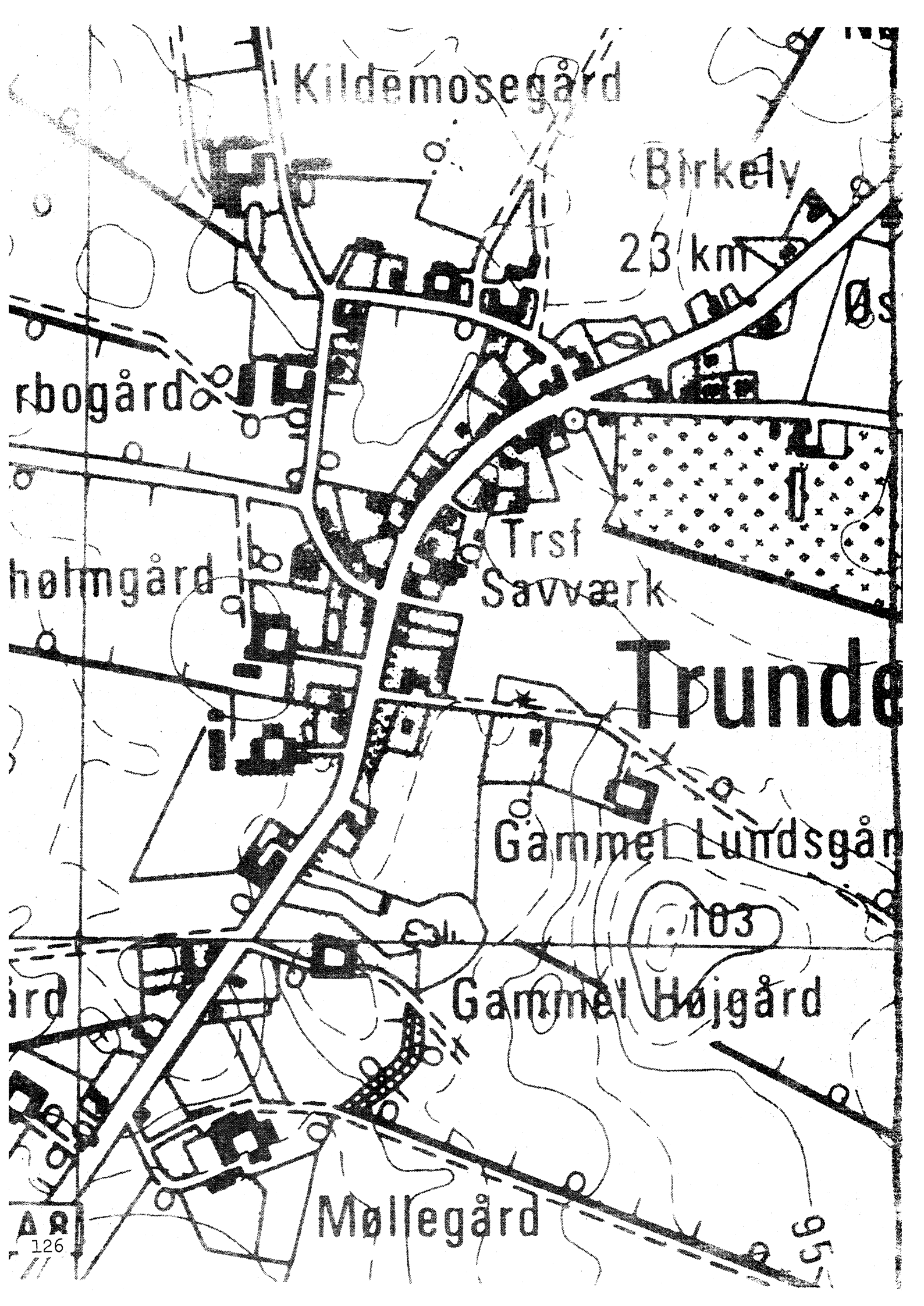
Trunde

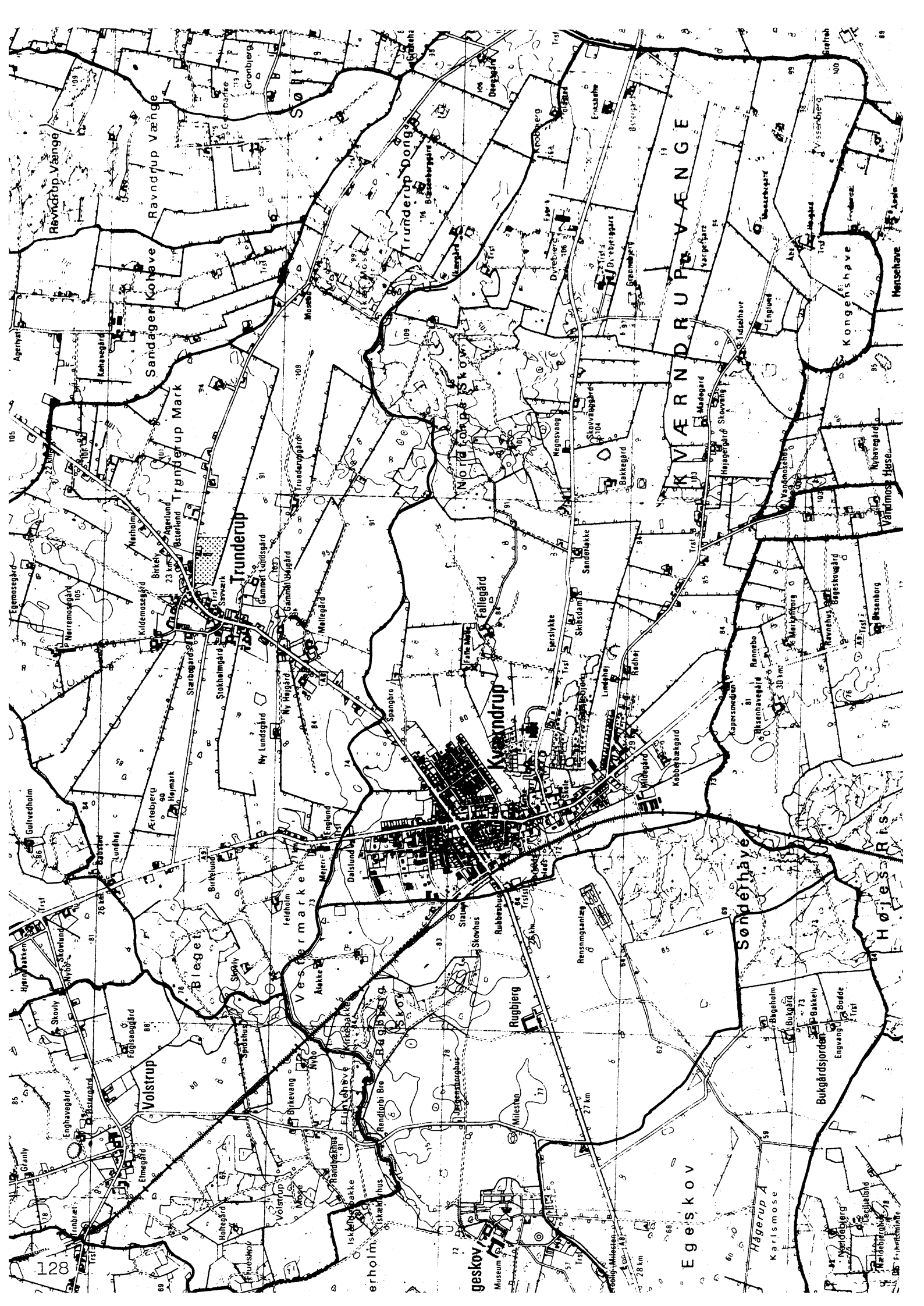
Gammel Lundsgræn

103

Gammel Højgård

Møllegård

K V A E R N D R U P V Æ N G E

Trunderup

Kvarndrup

Volstrup

Sønderhøve

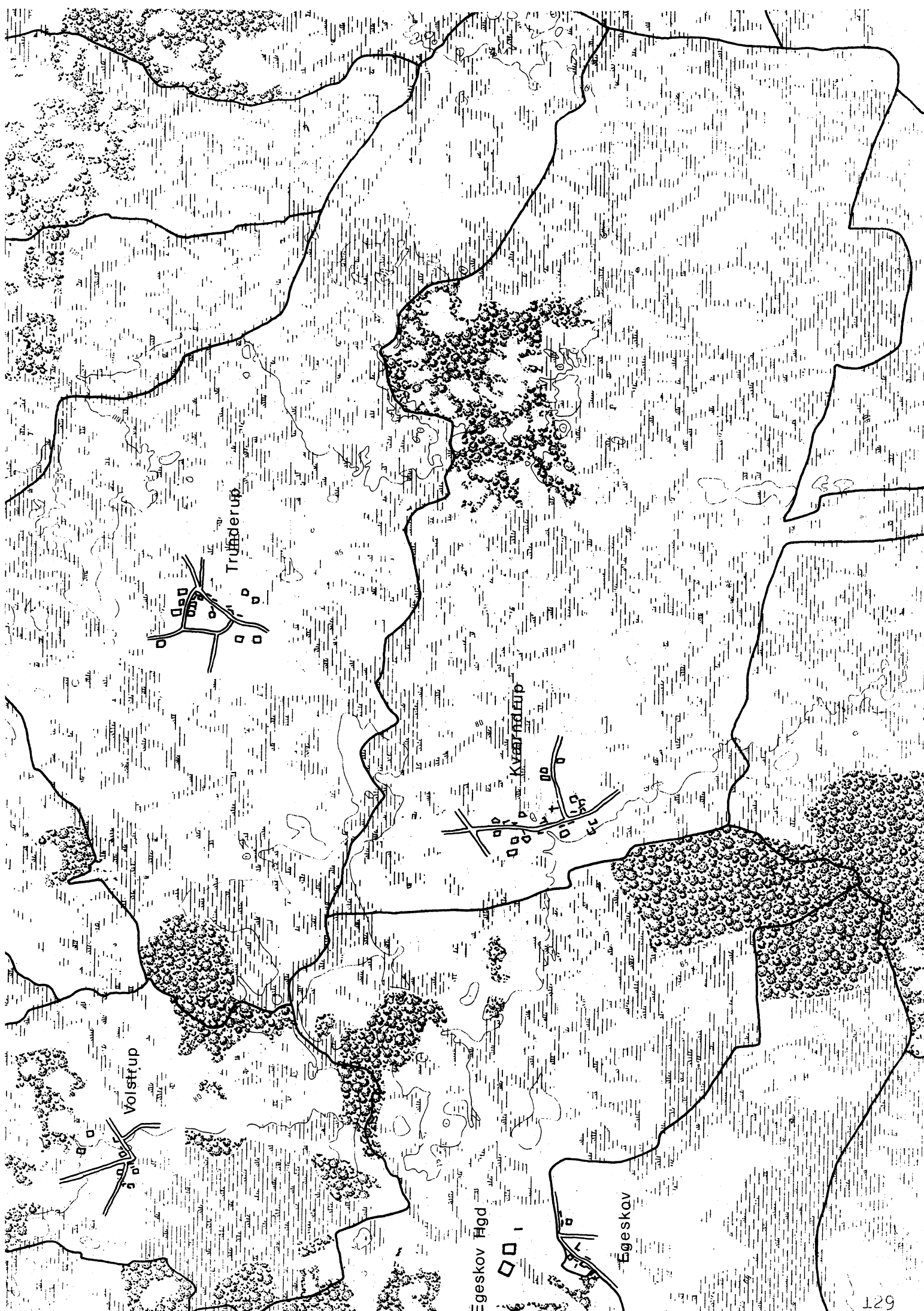
Højes Rids

Ege'skov

Hägerup A

Karlsrose

Bulgårdsjorden

Volstrup

Trunderup

KVÆSTVEDRUP

Egeskov Hgd

Egeskov

LØRUP

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
-----------------	------------------	----------------------	-------------------

Navn: Lørup	Navnetype: -Torp
---------------------------	--------------------------------

Bemærkninger: Lørup er nævnt første gang 1438 i formen Løtherop. Forleddets oprindelse er dunkel, men det kan være en form af mandsnavnet Loti eller Lothi. Efterleddet er torp, gl. Thorp, som betyder udflytterbebyggelse.
--

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
----------------------------------	--

Bemærkninger: En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbyer ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser: Ved Lørup lå i middelalderen et efter sigende år 1470 opført meget besøgt valfartskapel, Skt. Anne kapel, hvorved der var en kildebrønd.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPER

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens gårde ligger uregelmæssigt placeret langs den fra vest mod nord krummende vej. Husene ligger spredt langs vejen.

b. Placering i forhold til by-marken

- centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Ejerlavet har en smal form på midten ved byen på grund af hovedgården Krumstrups anlæggelse.

c. Udskiftning

år: 1788 figur: Blokudskiftning, uregelmæssige blokke i figur og størrelse.

d. Udflytning 7 gårde.

ved udskiftningen 4 gårde.

efter udskiftningen 3 gårde.

Flyttet nord og syd for byen - en del gårde nyoprettet i nymarken.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem:

rotation: Alsædebrug.

vangeantal: 2 - Vangelag med Lombjerg/Brangstrup.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G. Centralfyn. Ekstramarginal smeltevandsdal mod Ø. Tunnel-dal mod S.

jordbund: Glacialt moræneler med morænegrus og ferskvandssand.

naturlig afgrænsning: Mod Ø og SV (mod Brangstrup).

overvejende

overvejende ager med større indhold af eng og skov.

blandingsøkonomi med

Eng langs østgrænsen og sydvestgrænsen samt spredt rundt i ejerlavet - skov i den nordlige del af ejerlavet.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Kun 3 ud af 10 gårde på udskiftningstiden tilbage. Der er på nogle af gårdtomterne sket ny bebyggelse, men den største nybebyggelse er sket langs vejen nord for byen. Toftesystemet er ret velbevaret i det meste af byen og ligeså er vejnettet uforandret.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Skov i den nordlige del.

Der er nyoprettet en del gårde i ejerlavet ved udstykning.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
-----------------	------------------	----------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 478 ha, heraf opdyrket i 1688: 49%							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	114	69	73				
Bebyggelsesenheder:							
		1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		6	13	12	10	16	15
Huse:		1	2		15		
Huse m/ jord:				1		33	40
Huse u/ jord:				5			9
I alt:		7	15	18	25	49	64
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
		1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit		
(54%)	1664	2	2	9	8,8		
(58%)	1688	4	6	2	5,8		
(69%)	1844	14	2		3,6		
(60%)	1903	12	3		3,6		
Folketal:							
		1787	1845	1901			
	Voksne:	86	177	192			
	Børn:	67	81	76			
	I alt:	153	258	268			

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4				8	2	1	
1844	16	25				7		1
1903	15	49						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 478 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 49%. Byen havde da al-sædebrug og takseredes til 69 tdr.htk. og tilsvarende til 73 tdr.htk. i 1844. I forhold hertil er landgildehartkornet fra 1664 ret højt og byen har således været højt skyldsats i landgilde. Allerede i 1483-84 oplyses det, at Lørup Mark er inddelt i 2 bol, hvoraf selvejerne har det ene og fæsterne det andet. Marknavne på Gammeltofte (1682) vidner formentlig om den vikingetidige forgænger for den nuværende bebyggelse. Af det oprindelige ejerlav er udskilt Krumstrup og muligvis Volstrup og (delvis) Brangstrup. Krumstrup var en enkelt selvejergård, der i 1533 blev omdannet til hovedgård. I 1664 var Krumstrups hovedgårdsmarker vokset til 57 tdr.htk. og hovedgården havde skov til 160 svins olden. Lørup blok-udskiftedes i 1788, og siden er 7 gårde flyttet ud.

Lørup husede i senmiddelalderen 5 selvejergårde, medens (alle) fæstegårdene i 1483 tilhørte Bild Persen til Vormark. Omkring 1500 lå der en lille adelig væbnergård i Lørup. I 1504 og 1510 opkøbte Ravnholt 2 gårde i Lørup. At dømme efter de manglende skattefri ugedagstjenere i skattemandtallet 1610 var Krumstrup på dette tidspunkt kommet i besiddelse af halvdelen af byen. I 1664 havde Krumstrup 8 gårde og 2 huse, medens der fortsat hørte 4 selvejergårde under kronen. Sidst i 1700-tallet havde Krumstrup (1767) 6 egaliserede gårde a 6-5-3-2½ tdr.htk. og 11 huse, medens den anden indensogns hovedgård Tøjstrup (1802) havde 3 gårde a 10-1-1-2¼ tdr.htk. foruden 2 huse med jord. Den 10. gård tilhørte Boltinggård.⁴ Krumstrup bøndergods blev allerede frasolgt i 1791-96, og overgangen til selveje var for gårdenes vedkommende allerede afsluttet i 1844.

Antallet af gårde falder fra 12 i 1600-tallet (et hus med jord er i 1664 regnet for en lille gård) til 10 i 1774 formentlig i forbindelse med hovedgårdsekspansionen og/eller egaliseringer. I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet markant, ligesom hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. har normal omfang.

Gårdene var i 1684 lidt under normal størrelse. Byen blev i 1700-tallet udsat for lodsejervise egaliseringer.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

1. Anlægstype. Den middelstore adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er koblingsplaceret ned til et engareal og har agerorientering. Byformen er den almindelige forekommende slynget-vejby type. På grund af hovedgården Krumstrups ekspansion fremstår ejerlavet nu ejendommeligt timeglasformet. En Gammeltofte vidner om den vikingetidige forgænger for den nuværende bebyggelse.
2. Udviklingstype. Byen havde i senmiddelalderen et kraftigt indslag af selvejerbønder og husede omkring 1500 en væbnergård. I 1600-1700 tallet domineredes byen af nabohovedgården Krumstrup, og der foretoges lodsejervise egaliseringer. Det er ligeledes typisk for den hovedgårds nære landsby, at hustallet er højt allerede i 1700-tallet. Overgangen til selveje skete tidligt og ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene samt skov i den nordlige del.
3. Særlige relikter: -
4. Arkæologiske interesser: En Gammeltofte, tomten af et middelalder kapel, 5 frilagte gårdtomter.

92

Lørupgård

87

Lørup

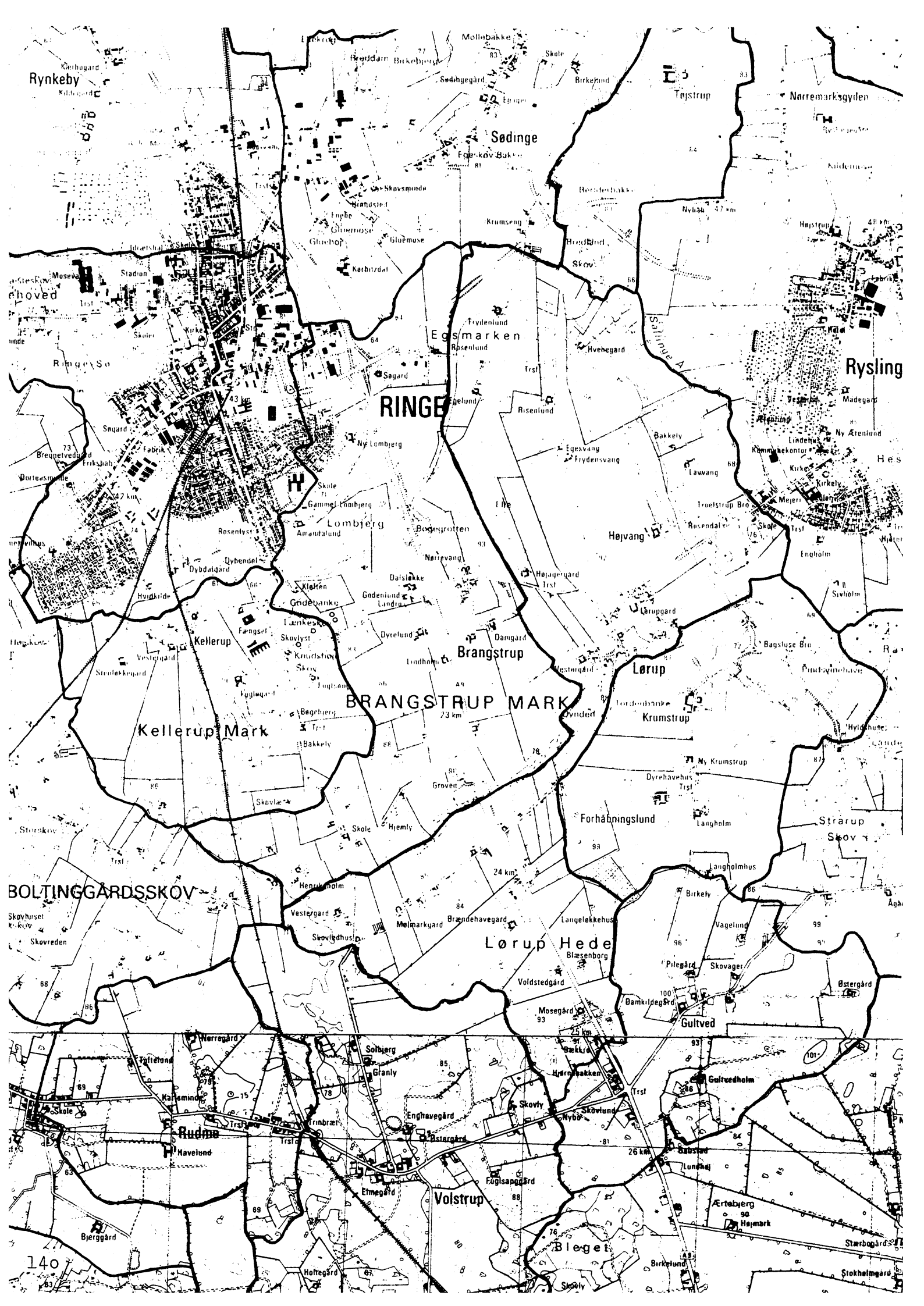
ergård

88

Tordenbanke

ynden

Krumstrup

Rynkeby

Sødinge

RINGE

BRANGSTRUP MARK

Kellerup Mark

Lørup Hede

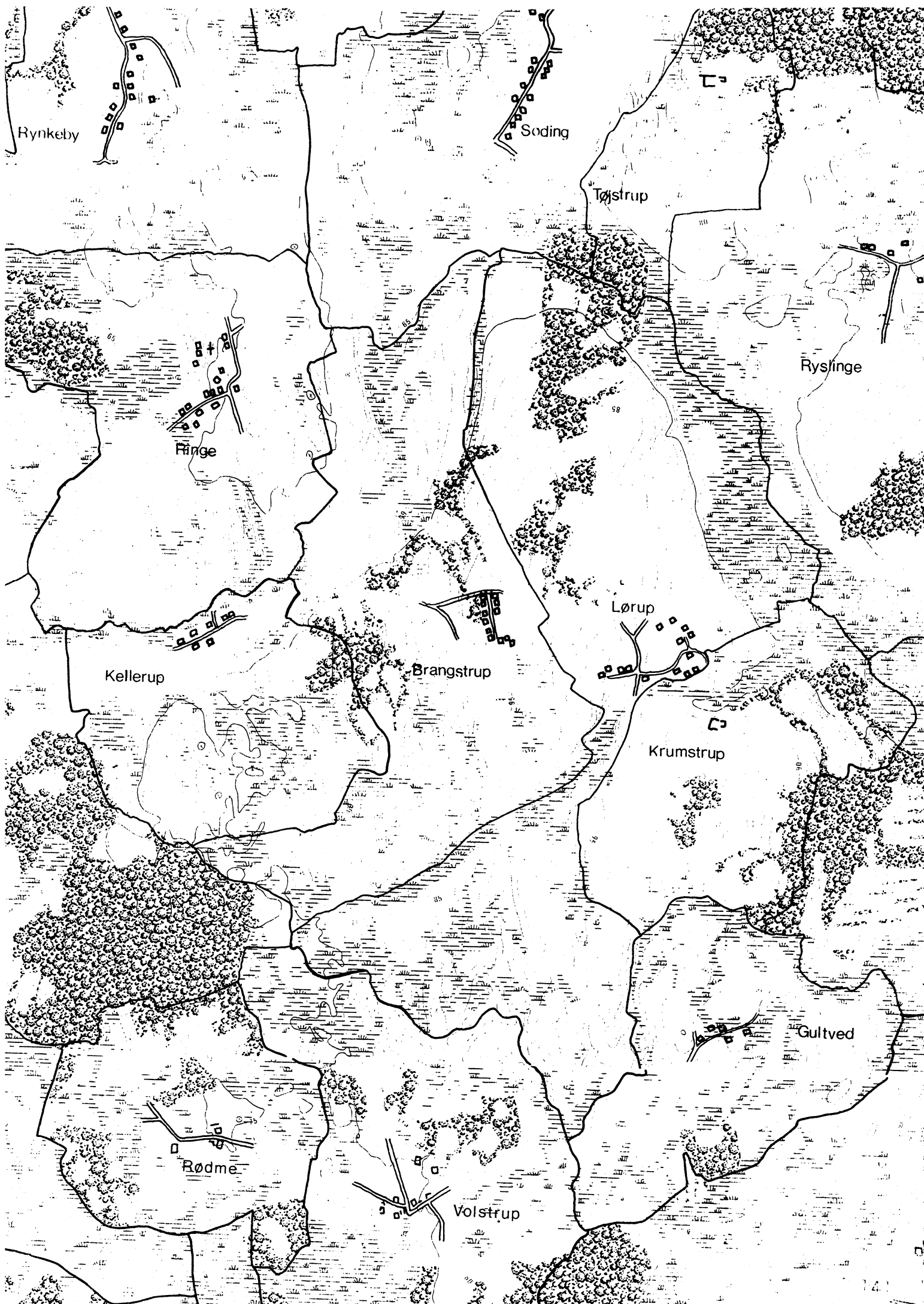
Rudmø

Volstrup

Bleget

Rysling

140

Rynkeby

Soding

Tøjstrup

Ryslinge

Ringe

Kallerup

Brangstrup

Lørup

Krumstrup

Rødme

Volstrup

Gultved

RYSLINGE

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

Navn: Ryslinge	Navnetype: -Inge
-----------------------	-------------------------

Bemærkninger: Ryslinge er nævnt første gang 1402 i formen Roslinge. Navnet er afledt af et navneord, gl. rothsl, som betyder rydning. Navne på inge, gl. ing, er fortrinsvis oprindeligt naturnavne.

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.
-----------------------	---

Bemærkninger: En adelby er en landsby, der modsat de middelalderlige udflytterbebyggelser ikke er anlagt ved udflytning. Ryslinge er kirkeby.
--

Historiske tildragelser: På Ryslinge mark ligger det hus, hvor Chr. Kold startede sin første højskole. Den nuværende folkehøjskole blev oprettet i 1866 på foranledning af sognepræst Johannes Clausen. Friskolen blev oprettet i 1856. I Ryslinge sogn fødtes 1835 friskolelærer Lars Frederiksen, 1840 politikeren, gårdejer Rasmus Christiansen, 1852 præsten Uffe Birkedal, 1857 højskoleforstander Grønvald Nielsen, 1880 politikeren A. Chr. D. Petersen.
--

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Slyngget vejby.

Byens 16 gårde ligger uregelmæssigt spredt langs den øst-vest gående bygade, enkelte af gårdene ligger parvis tæt sammen. Husene ligger spredt langs bygaden. Omtrent midt i byen en vejforte, hvor omkring kirken og 3 gårde er placeret.

b. Placering i forhold til by-marken

centralby agerorientering skovorientering åorientering
 randby engorientering kystorientering

Byen ligger på sydsiden af et stort moseområde.

c. Udskiftning

år: 1796 figur: Stjerneudskiftning, stjernefigur (ikke regelret) syd for byen - uregelmæssige blokke i den øvrige bymark.

d. Udflytning 8 gårde.

ved udskiftningen
 efter udskiftningen 8 gårde.
Flyttet i den sydlige del af ejerlavet

ØKONOMI

a. Vangesystem driftssystem: 3-vangsbrug rotation: 2/1
vangeantal: 5 - Vangelag med Eskilstrup

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: K/G Centralfyn. Ekstramarginal smeltevandsdal mod V. Tunnel-dal mod Ø.

jordbund: Glacialt moræneler med ferskvandssand og -dynd.

naturlig afgrænsning: Mod V, N og S.

overvejende
 overvejende ager med større indhold af eng og skov.
 blandingsøkonomi med
Eng langs vest og sydgrænserne, to størr områder nord for byen og i den sydøstlige del af ejerlavet, skov i den sydlige og nordlige del.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

 velbevaret opløst delvis bevaret opløst og nybebygget

Omkring halvdelen af byens gårde tilbage i byen. Men der er sket en kraftig nybebyggelse, både på og mellem de gamle tomter, samt i området sydvest for byen. Toftesystemet er helt opløst ved det store nybyggeri. Vejnettet er stort set uforandret - også vejforten ved kirken er der bevaret antydninger af ved gadekær og bystævne.

b. Skelsystem

 vangesystemets hegn udskiftningshegnene intet af betydning

En stor del af udskiftningshegnene.

c. Ressourceområde

 større engareal større skovareal uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald større overdrevarsareal størsteparten opdyrket

Skov i den sydlige og nordlige del af bymarken. Nybyggeri sydvest for byen og i det sydøstlige hjørne (Fjellerup).

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

STATISTIK

Areal: 697 ha, heraf opdyrket i 1688: 46%

Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903
	128	98	108	

Bebyggelsesenheder:

	1600-10	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:	13 ⁺	17 ⁺	16	16	21	23
Huse:	2	2		12		
Huse m/ jord:			6		36	68
Huse u/ jord:			8		3	44
I alt:	15	19	30	28	60	135

Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:

	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit
(31%) 1664	2	8	6	8,0
(75%) 1688	1	14	1	6,0
(67%) 1844	14	6	1	4,3
(70%) 1903	20	2	1	3,4

Folketal:

	1787 ¹	1845	1901
Voksne:	137	233	510
Børn:	67	133	215
I alt:	204	366	725

1. Incl. Dalshusene. ⁺ incl. en mølle.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
-----------------	-------------------------	-----------------------------	--------------------------

Besiddelsesforhold:	Selvejere:		Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664	4		2	2	6		5	
1844	21	38						1
1903	23	112						

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 697 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 46%. Byen havde da tre-årig rotation i 5 vange og takseredes i 1684 til 98 tdr.htk. og tilsvarende til 108 tdr. i 1844. I 1664 takseredes byens skove for 24 svins olden, men allerede omkring 1600 var der betydelige skovrydninger. I 1619 takserede præstegårdens andel i det opbrudte pløjeland til 8 tdr. land. Fra Ryslinge er Tøjstrup udparcelleret. Tøjstrup omtales allerede som hovedgård i 1300-tallet, men var omkring 1500 en lille bebyggelse på 2-3 bøndergårde. Omkring 1550 genoprettedes Tøjstrup som hovedgård. Ryslinge stjerneudskiftedes i 1796 og siden er 8 gårde flyttet ud.

Under Lykkesholm hørte i midtes af 1400-tallet 4 gårde i Ryslinge. De blev imidlertid skilt fra gården og optræder i 1442 (som egaliserede) på skiftet efter Torben Bille. I 1557 hørte de 4 gårde "som tager udi alle mål 7 skaft til hver gård" under Hesselagergård. Christier Skram havde i 1494 2 gårde. Byen havde i senmiddelalderen et betydeligt indslag af selvejere. I 1537 havde kronen 6 selvejergårde foruden præstegården. I 1664 havde den indensogns hovedgård Tøjstrup (37 tdr. htk.) samlet 6 gårde, medens Ellensborg (Holckenhavn) havde 4 gårde. Der fandtes da stadig 4 selvejergårde i byen.

I 1802 var Tøjstrup nået op på 13 egaliserede gårde og 10 hartkornshuse. Overgangen til selveje skete tidligt og var allerede afsluttet i 1844.

Antallet af gårde lå i 1600-1700-tallet på 16 (i 1664 er et hus på 1 tdr. regnet for en gård, i 1610 mangler de skattefri ugedagstjenere til Tøjstrup). I forbindelse med overgangen til selveje stiger gårdtallet i normalt omfang, medens hus- og befolkningsvæksten i det 19. årh. klart overstiger det normale. Ryslinge var i færd med at udvikle sig til bymæssig bebyggelse som stations- og højskoleby. Gårdene var i 1684 gennemsnitlig af normal størrelse. Der foretoges allerede lodsejervise egaliseringer i senmiddelalderen. I løbet af 1700-tallet egaliserede Tøjstrup byen. I ejerlavet ligger Chr. Kolds hus, der var højskole fra 1851, samt landets første valgmenighedskirke, Nazarethkirken fra 1866.

FYNS AMT	Herred: Gudme	Kommune: Ryslinge	Sogn: Ryslinge
----------	------------------	----------------------	-------------------

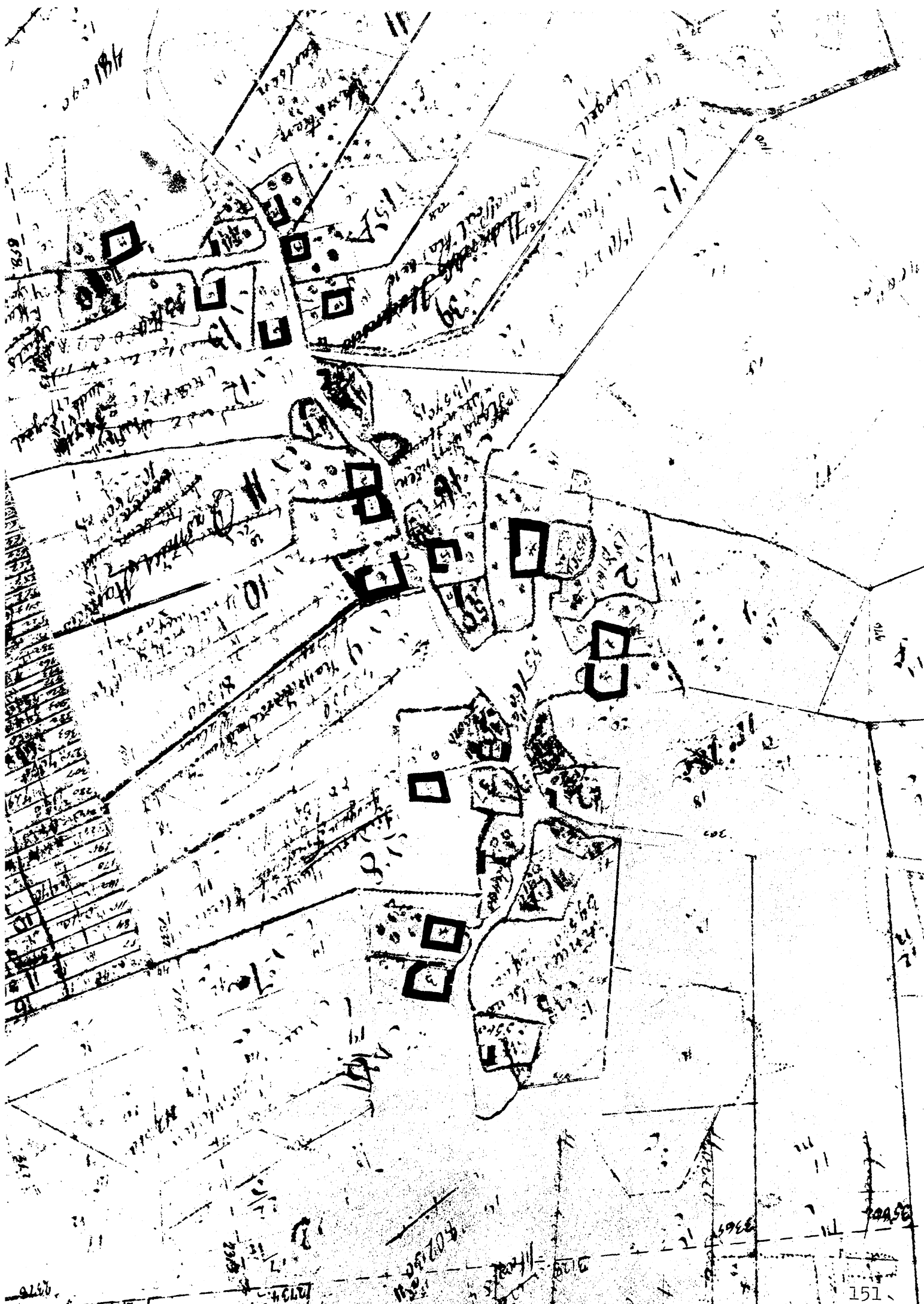
Sammenfattende vurdering:Ingen
interesse: Interesse: Stor
interesse: Særlig
interesse: **Landsbytypologisk vurdering:** Stor interesse.

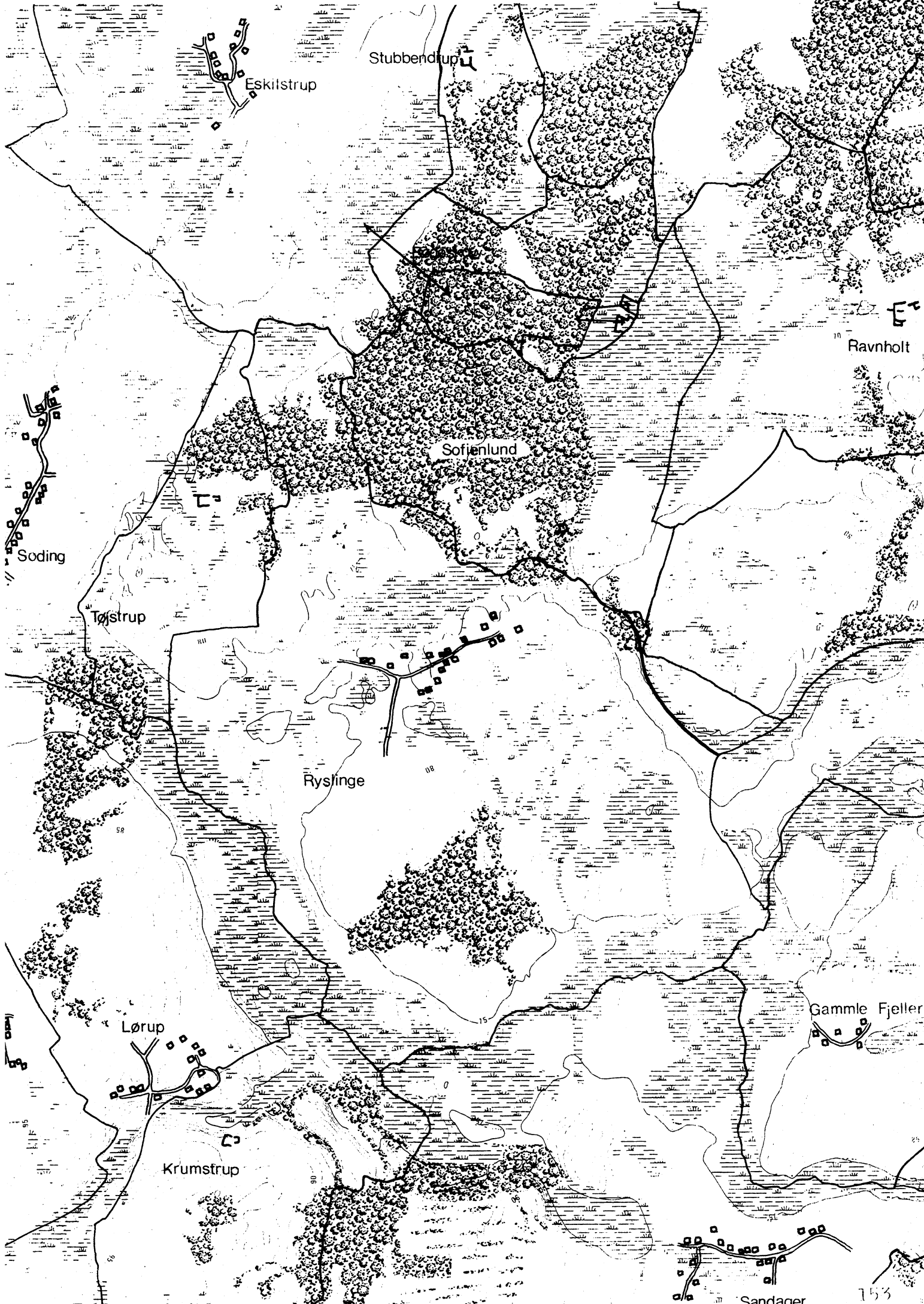
1. Anlægstype. Den store kirke-adelby af før-vikingetids navneendelsen -inge er centralplaceret i sit ejerlav og har ager/eng orientering. Byformen er slynget vejby. Af det oprindelige ejerlav er Tøjstrup udparcelleret. Tøjstrup genoprettedes som hovedgård omkring 1550.
2. Udviklingstype. Byen havde i senmiddelalderen et betydeligt indslag af selvejergårde. I 1600-1700-tallet samledes langt størsteparten af byens gårde under den indensogns hovedgård. Tøjstrup, der foretog en lodsejervis egaliserings. Overgangen til selveje, ledsagedes af kraftig ekspansion, der omdannede Ryslinge til bymæssig bebyggelse.
3. Historiske begivenheder. Ryslinge er kendt som et center for højsko-lebevægelsen og har desuden landets første valgmenighedskirke.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig, forholdsvis typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

1. Bytomten er opløst og nybebygget.
2. Kulturlandskabet har bevaret en stor del af udskiftningshegnene og større skove, men præges af nybyggeri.
3. Særlige relikter: kirke, Nazaretkirken (1866) og Chr. Kolds Hus.
4. Arkæologiske interesser: 1 frilagt gårdtomt.

Stubbendrup

Eskilstrup

Ravnholt

Sofienlund

Soding

Tøstrup

Ryslinge

Lørup

Krumstrup

Gamlle Fjeller

Sandager